

UATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ VE AVRUPA BİRLİĞİ DEĞERLERİ

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

Özet :

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği pek çok açıdan iyi sorgulanmamış bir stratejik seçenek ve ülkemizin geleceğini bağladığı bir yol haritası olarak önümüzde durmaktadır. Böyle bir seçeneğin sadece ülkemize getirip götürecekleri yanında ülkemizin temel değerlerine, Cumhuriyetimizin kökenlerine, nihayet bu kökenlerin kaynağı olan Atatürkçü Düşünce Sistemi'ne uygunluğu da önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu makale, Atatürkçü Düşünce Sistemi ve Avrupa Birliği değerleri arasında uyumlu ve sorunlu alanları tespit etme gayreti içerisinde bu alandaki çalışmalara rehber olma amacı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Avrupa Birliği, Modernleşme, Ulus Devlet, Küreselleşme.

Summary :

Turkish candidacy into EU constitutes a very poor questioned strategic option in many terms and a road map which nation's future is tied. Such an option covers a research area in order to realize its compliance into not only basic pillars of the nation, but the roots of Republic and, by that way, Atatürk's Thinking System, and benefits and harms for the nation as well. This article aims at being a guidance for the studies in exploring areas which are in harmony or struggle between Atatürk's Thinking System and EU's values.

Key Words: Atatürk, European Union, Modernization, Nation State, Globalization.

Giriş:

21 nci Yüzyıl başta ulaşım, internet ve mobil iletişim olmak üzere modern teknolojinin getirdiği yenilikler, küreselleşme ve post-modern düşüncelerin ivme verdiği karşılıklı bağımlılık ve bireyselliğe atıf yapan parametreler kapsamında ulus-devletler yerine ulusüstü yapıları temel aktör olarak öne çıkaran düşüncelerin yoğunlaştığı bir evre ile yoğrulmaya başlamıştır. Bu evreye tanıklık eden en geniş katımlı ve kapsamlı ulusüstü oluşum ise hiç şüphesiz Batı ve modern değerleri temsil eden Avrupa Birliği'nin teşkili düşüncesidir.

Türkiye'de de özellikle post-modern düşünce kapsamında Avrupa Birliği düşüncesine doğrudan destek veren düşünür ve kurumlar görüşlerini Atatürkçü çerçeveye oturtmak için kısa yoldan Atatürk'ün gösterdiği çağdaşlaşma hedefine atıf yapmaktadır. Aynı çevreler Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye ne sağlayacağı konusu gündeme geldiğinde ise gene kolaycı bir biçimde Türkiye'nin uluslararası sistemde hak ettiği yeri alması için demokrasi ve insan hakları konusundaki beklentileri dile getirmektedirler. Bu görüşleri destekleyenler bir yandan Türkiye'nin dışarıdan bir baskı olmaksızın kendi kendine AB'nin öngördüğü kriterleri yerine getirmeyeceği savını da ortaya koymaktadırlar.

Bu makalenin amacı Avrupa Birliği kuruluş esasları ile Atatürkçü düşünce sistemi arasında bilimsel temelde bir analiz ortaya koyarak Avrupa Birliği idealinin ne kadar Atatürkçü düşünce sistemi ile iç içe girdiği konusunda elle tutulur sonuçlara ulaşmaktır. Böyle bir analiz için Atatürkçü düşünce sistemi için temel rehber kabul edeceğimiz Atatürk ilkelerini mezcedecek şekilde; Atatürk'ün düşünce yapısının temelinde yer alan esaslar Avrupa Birliği'ni temsil eden fikirlerle kıyaslanacaktır. Bu kapsamda Atatürk'ün çağdaşlaşma (modernleşme), devlet ve devlet yönetimi anlayışı, milli egemenlik, tam bağımsızlık, millet ve milliyetçilik gibi olgulara attığı anlamlar Avrupa Birliği'ni temsil edilen görüşler ile bağlantı kurularak ele alınacaktır.

1. Atatürk'ün Çağdaşlaşma (Modernleşme) anlayışı ve Avrupa Birliği konsepti;

a. Modernleşme, Modernizm ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'ne etkileri:

Modernleşme¹, Avrupa'da yaklaşık olarak 15 nci Yüzyıl sonlarında Rönesans ile başlamıştır. Rönesans ile birlikte insan ilk kez kendisine, doğaya, hayata dışarıdan bakmaya başlamıştır. Bu hali ile modernleşme, devamlılığı olan, insanların Aydınlanma dönemine doğru attığı ilk adım, çoğul dilin

¹ Modernleşme Türkiye'de daha çok "Çağdaşlaşma" anlamıyla kullanılmaktadır. Çağın teknolojisi ve kültürüyle uyumlu hale gelmeyi dile getirmektedir.

başlangıcı bir süreç olarak kabul edilir. Batılı bilim adamlarınca, modern çağın 18 nci Yüzyılın ortalarında Aydınlanma dönemi ile başladığı kabul edilmektedir. Modernlik tasarısı, 18 nci Yüzyılda yaşayan aydınlanma filozoflarının nesnel bir bilim, evrensel bir ahlak, evrensel bir yasa, özerk bir sanat geliştirme amacı güden çalışmalarıyla biçimlendirilmiştir.

Modernizm ise endüstri devriminden sonra başlayan bir dönemdir. Modernizm akli mutlaklaştırmış, bireyi merkeze koymuş, dünyanın aklın koyduğu kurallar ile daha iyi bir şekilde yönetileceğine inanmıştır. Özet olarak modernizm; bilim, teknik ve endüstrinin gelişmesi, zevkin sade ve işlevsele yönelmesi sebebiyle artık tarihten referans almayı bırakan ve tamamen özgün yaratıma dayanan "modern düşünce"nin akımlaştırılmış ve çeşitli kurallara bağlanmış halidir. Öte yandan modernizm, teolojik düşünceden sıyrılmayı ifade etmektedir. Bu yönüyle modernizme göre; din'in (kutsal kitabın) söyledikleri o çağda kalmıştır, tamamen gerçeği yansıtmamakta veya bugünkü çağa uydurulmak zorundadır. Modernizm ile dinin iktidarı yer değiştirir, geleneksel dönemin 'günahları'nın yerini, bugünün 'kanunları' alır. Bugün içinde bulunduğumuz toplumsal ve siyasal ilişkiler büyük ölçüde siyasal modernitenin ürünüdür².

Modernizm; aklın, aydınlanmanın, modern bilimin ve Batı'nın bir ürünüdür. Modern; bilimsel, sanayileşmiş ve güçlü; öte yandan da insani, katılımcı ve demokratik anlamına gelmektedir³. Avrupa, "modern" kültürü temsil etmektedir. Bu kültür; akılla, hukukla kurduğu fizik, kimya, şehir, belediye, sanat, demokrasi haklarını ifade etmektedir. Atatürkçü düşünce sistemi de, -modernleşme mantığı ile paralel bir şekilde, "akılcı"dır ve "bilim"e dayanır. Çağdaş uygarlığın başlıca özellikleri, akla ve bilime dayalı olmak, insan kişiliğine ve insan haklarına değer vermek, düşünce hürriyetini ve hukuk devletini gerçekleştirmektir. Atatürk, Batı uygarlığını bilimsel olmak koşuluyla kabul etmiştir⁴. Çünkü gerek yönetim, gerekse toplum sorunlarına bilim verilerine göre çözüm yolu aramıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran bir devlet adamı ve evrensel değerlerde bir yol gösterici olarak, Atatürk'ün bütün yaptıklarında, bütün yazı, söylev ve demeçlerinde, akılcı bir tutum sergilediğini görürüz.

Atatürk, "akıl, mantık, bilim ve fen, uygarlık" gibi sözcükleri çoğu zaman yan yana kullanmıştır. Nitekim Atatürk'ün şu sözleri onun çağdaşlaşmaya bakışı ile ilgili iyi bir örnektir; "*Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile alakasız yaşayamayız. Aksine, yükselmiş, ilerlemiş, medeni (çağdaş) bir millet olarak medeniyet (çağdaşlaşma) düzeyinin üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fenle olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her millet ferдинin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur*"⁵.

b. Atatürk ve Batılılaşma:

Türk inkılâp tarihi ve Atatürkçü düşünce sistemi ile ilgili kaynakların pek çoğu çağdaşlaşma ile eş anlamlı olarak "**Batılılaşma**" kavramına da yer vermişlerdir. Çünkü Batı uygarlığı hayat tarzını kendisine hedef tutan Türk devrimi için Batılılaşma ayrı ve özel bir değer taşımaktadır. Ancak Batı uygarlığı bir coğrafya veya devletler grubuna ait değil küresel olarak tüm insanlığa ve kültüre şekil veren prensipler ve hayat görüşü olarak algılanmıştır⁶. Batı uygarlığı ve Batılılaşmak ile anlaşılan rasyonel düşünce, ilim ve felsefe ile üstün bir evreye ulaşmış müşterek bir çağdaşlaşmaya yönelmek, üniversal dünya medeniyetine katılmak, modernleşmektir⁷.

Atatürk için "çağdaş uygarlık" binlerce yıl süren gelişmeler sonunda, insan aklının, bilime ve teknolojinin katkısı ile ortaya çıkan ve bütün insanlığın eseri ve malı olan uygarlıktır⁸. Atatürk'e göre, çağdaş uygarlık hiçbir ülkenin veya ülkeler topluluğunun malı olarak görülemez; bu uygarlık hiçbir ülkenin veya ülkeler topluluğunun, hiçbir coğrafyanın tekelinde değildir⁹. Atatürk'e göre uygarlığı şu veya bu devletlerle veya bir coğrafi bölge ile görmek yanlıştır. İnsan aklının eseri olan uygarlık bütün insanlığın malıdır. Atatürk'ün şu sözleri bu anlayışı tamamlamaktadır; "*Memleketler çeşitlidir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için bu tek medeniyete katılması lazımdır*"¹⁰.

² Y.Furkan ŞEN: *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devleti*, Yargı Yayınevi, (Ankara, 2004), 170-171-172

³ Burcu BOSTANOĞLU: *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası*, İmge Kitabevi, (Ankara, 1999), 120.

⁴ Gürbüz D. TÜFEKÇİ: *Atatürk'ün Düşünce Yapısı*, TES-İŞ Federasyonu Yayını, (Ankara, 1981), 78.

⁵ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü: *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, (1952), Aktaran: Gnkur.Bşk.lığı: Atatürkçülük (Üçüncü Kitap), Gnkur.Basımevi, (Ankara, 1982), 111.

⁶ Halil İNALCIK: *Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995), 173.

⁷ Hamza EROĞLU: *Atatürkçülük*, Olgaç Matbaası, (Ankara, 1981), 124.

⁸ Ahmet MUMCU, Ergün ÖZBUDUN, Turhan FEYZİOĞLU, Yüksel ÜLKEN, İ.Ağah ÇUBUKÇU: *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-Atatürkçülük (Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri)*, Yüksek Öğretim Kurulu Yayınları, IV.Baskı, (Ankara, 1997), 107.

⁹ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 104.

¹⁰ Atatürk'ün 29 Ekim 2003 tarihinde Fransız Gazeteci Maurice Perrot'a verdiği demeç, Aktaran: Daniel DUMOULİN: *Atatürk'ten Düşünceler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, (Ankara, 2000), 87.

Türk devriminin esas amacı çağdaş bir devlet kurmak için çağdaş dünyadan modern kurumlarının örnek alınarak, modern devletin kurulması idi. Modern Türk devletinin kurulduğu yıllarda ki coğrafya dikkate alındığında çağdaş, hür ve bağımsız yaşamak için Batı uygarlığını örnek almak bir zorunluluktur. Bununla beraber Batılılaşmak bir taklitçilik değil belirli prensiplere dayalı olarak gelişmiştir. Batılılaşma ile izlenen strateji; aynısını yapmak değil, Türkiye'nin gerçeklerine uygun olarak bir sentez dâhilinde, nasıl yaptıklarını almak olmuştur. Nitekim laik devlet yapısı ve hukuk sisteminin oluşturulması, medreselerin ve şer'i mahkemelerin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması, harf devrimi, takvimin kabulü, Batılı giyiniş tarzı gibi devrimler aynısını almak yerine bir sentez sonucu ortaya çıkmış modernleşme hareketleridir.

Modernleşme süreci Osmanlılar döneminde başlamış, ancak Atatürk ile birlikte modernleşme kültürel bir boyut da kazanmıştır. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, çağdaşlaşma yolunda sosyal bir düzen olarak Batı medeniyetini örnek almış ve bu yönde bir kültürel değişimi başlatmıştır. Bu değişim, modernleşme, yani daha ileri kabul edilen bir sosyal düzen tipine geçiş olarak kabul edilmiştir¹¹. Bir kültür olarak Batı kültürünü tamamen benimsemek veya taklit etmek mümkün değildir. Bunun yerine Batı uygarlığının ana unsurlarının (bilim, teknik, hukuk, özgürlükler) bir sentez dâhilinde Cumhuriyetin ve Türk insanın temel karakterlerine uyumu esas alınmıştır. Batı uygarlığı ile karşılaştığında Türk milletinin milli hasletlerini; dinini, ahlaki, sosyal vasıflarını kaybetme tehlikesi yoktur. Diğer yandan Atatürk devrimlerinin Batılı olmayan topluluklara izleyecekleri yolu göstermek gibi insanlığın evriminde yeni ve çok önemli bir safha açtığını da vurgulamak gerekir.

c. Atatürk'ün Çağdaşlaşma Anlayışı ve Avrupa Birliği Değerleri:

Atatürk'ün çağdaşlaşma hedefine atıf yaparken Avrupa Birliği ülküsü içerisinde bağlantı kurmamız gereken kavramsal çatıyı "**Demokrasi**" ve "**Avrupalılaşma (Europeanisation)**" konseptleri oluşturmaktadır. Bu iki konsept AB için birbirini tamamlayan kategoriler olarak görülmektedir. Avrupalılaşma, demokrasiyi de kapsamakla birlikte daha geniş bir konsepttir. Avrupalılaşma -modernizmin Avrupa ayağı olarak, modern Avrupa normları ve değerlerinin aşağıdaki üç dinamiğin etkileşimi içerisinde bir araya getirilmesi süreci olarak görülmektedir;

- Demokrasi ve insan hakları için AB tarafından gerekli görülen normların yasal olarak geliştirilmesi,
- Artan entegrasyonun sonucu olarak girişimci ve bireylerin gerçek çıkarlarının adapte edilmesi,
- Sosyal seviyede sübjektif değerlerin ve kimliklerin adapte edilmesi.

Bir bütün olarak düşünüldüğünde ne demokrasi anlayışının ne de Avrupa değerlerinin Atatürkçü düşünce sistemi ile ülkemiz genel karakterine uygunluğu bakımından bir sorun teşkil etmediği açıktır. Ancak "demokrasi" gibi "Avrupalı değerler" de ucu açık kavramlardır ve her ülkenin kendi şartlarına ve millet olma özelliklerine göre farklı tonlar taşıması normaldir. Bununla beraber, demokrasi ve Avrupalı değerler adı altında ulusal bünyeye ve Türk milletinin özel karakterine uygun olmayan elbiseleri aynen giymemiz veya taklit etmemizde mümkün değildir. Nitekim Avrupalılaşma konseptinin üye ülkeler tarafından algılanışının farklılıklar arz ettiği görülmektedir. Avrupalılaşma, Ukrayna için iyi bir model olarak görülürken, Tunus ve Fas gibi Arap ve Akdeniz ülkeleri için Avrupa-Akdeniz kimliği geliştirilmesi alternatif bir model olarak görülmektedir.

Bu konuda dikkat çekici bir yaklaşım; içinde bulunduğumuz çağda Batı ile yaşanan rekabeti veya diğer yönü ile modernleşme dayatmasını uygarlıklar savaşı olarak gören anlayıştır. Suat İlhan'a göre¹²; "*Çağdaşlaşmak; çağın tutumuna, anlayışına, gereklerine uymak, en iyiyi seçip almaktır. Çağdaşlaşmada bir topluma ve bir kültüre bağımlılık yoktur. Avrupalılaşmak; Avrupalıların düşünce, davranış ve yaşamlarını benimsemektir. Bu durum Atatürkçülükle bağdaşmaz ancak AB üyeliğinin amacıdır.*"

Türkiye'nin AB'ne tam üyeliği Atatürk'ün kendisine gösterdiği çağdaşlaşma yolunda önemli bir aşamadır. Ancak Türkiye, AB üyeliği yolunda ülke bütünlüğü başta olmak üzere ulusal güvenliği ile ilgili önemli riskler taşıyan muhtemel hastalıkları demokrasi kriteri görüntüsü altında bünyesine almamak için dikkatli olmalı, bağımsızlık kazanacak bir güvenlik olgunluğuna ulaşmış olmalıdır. Yabancı değerlere ve ağırlara sorgulamaksızın entegre olmuş, yeni açılımlar yaratmamış bir ülkenin ya da

¹¹ Halil İNALCIK: a.g.e., (1995), 169.

¹² Nejat ESLEN: *Küresel Hamleler Anahtar Stratejiler*, Suat İLHAN tarafından yazılan Önsöz, Tekağaç Yayınları, (Ankara, Mart 2005), vii-viii.

yönetimin alternatifler politikalar üretemeyeceği, önemli çelişkiler içerisinde kalacağı ve dış aktörlerin yönlendirmeleri doğrultusunda hareket edeceği açıktır.

2. Atatürk'te Devlet Anlayışının Dayandığı Temel Esaslar ve Avrupa Birliği;

Atatürk'ün devlet olma ve devlet yönetme anlayışının dayandığı temel esasların Avrupa Birliği ideali ile ne kadar uyumlu olduğu konusundaki bir analiz için 21 nci Yüzyılda ulus-devlet anlayışı; özellikle **küreselleşme** ve **post-modern düşünce** kapsamında etkileşimleri, milli **bağımsızlık** ve **egemenlik** kavramlarının geçirmekte olduğu dalgalanmalar dikkate alınarak incelenmelidir.

a. Ulus-Devlet Kavramının Değişimi;

Devlet: bir insan topluluğunu belli sınırları olan bir ülkede; belli yasalara göre yöneten kendisine özgü yapısı olan siyasal örgüttür. Kendi iç ve dış işlerinde egemen ve bağımsızdır. Devletler, uluslararası anlaşmaların güvence altına aldığı sınırlar içinde, "bağımsız ve siyasal bir bütün" olarak kabul edilir. Egemenlik ise, bir devletin ülke toprakları üzerinde yürütme yetkisini kullanma hakkıdır. Bununla beraber, 20 nci Yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızla gelişen teknoloji ve küresel ekonomi insanlığın gerçek sınırlarını yeniden tanımlayarak ulus-devletlerin sınırlarının anlamını ortadan kaldırmaktadır.

Özellikle ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, ulus-devletin meşruluğunun ve egemenliğinin önemli bir dayanağı olan "sınır" kavramını değiştirmektedir. Küreselleşmenin etkileri karşısında silahlı kuvvetler, gümrük duvarları ve hatta ulusal istihbarat servisleri sınırları korumakta etkisiz hale gelmektedir. Ulusal sınırların diğer ulusları ötekileştiren veya yabancı yapan, düşmanlardan koruyan işlevi ortadan kalkmaktadır. Ulus-devletin egemen gücü aşınırken, global sermaye merkezlerinin global ölçekli pazarı yeni alanlar kazanmaktadır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler (özellikle bilgisayar teknolojisi, internet kullanımı ve mobil haberleşmenin dünya ölçeğinde yaygınlaşması) devletin bilgide ve iletişimde tekeli ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, homojen olarak kurgulanan ve benimsenen farklı toplumların birbirleriyle iletişime ve etkileşime girmesini kolaylaştıracak, heterojenliğin ve farklılığın bilincine varılmasına neden olmaktadır. Bu da homojenliğe ve dolayısıyla ulus-devlet ve onun egemenliğine zarar verirken, diğer yandan sınır kavramının biçim ve içeriğinde önemli bir farklılaşmaya neden olmaktadır.

Ulus-devletler belirlenmiş bir sınır üzerinden hareketle egemenlik ve meşruluk iddiasındadır. Devletlerin egemenlik alanları daha da daralacaktır. "İç işleri" kavramının dokunulmazlığı yavaş yavaş ortadan kalkmakta ve "yaptırıma dayanan hümaniterlik" ön plana çıkmaktadır. Mikro-devletlerin sayısının artması nedeni ile gelecekte devletlerin nasıl bir politika izleyeceği hem uluslararası ortamın niteliği hem de iç sorunlar dolayısıyla net olmayacaktır. Bu durumdan etkilenen bazı büyük devletler de siyasi istikrarsızlık içine girebilecek, bazıları ise bu sorunlar sayesinde denetim güçlerini artıracaklardır.

Ulus-devletin gerileyişinin bir temel faktörü de onun egemenliğini sınırlayan veya yerini alan yeni aktörlerin ortaya çıkışıdır. Dünya, bir ulus-devletler topluluğundan ağlar topluluğuna doğru gitmektedir¹³. Geleneksel devlet merkezli dünyanın devletleri yanına; uluslar ötesi devlet dışı aktörler (NGOs, şirketler ve küresel sivil toplum) ve küresel yönetim yapıları (BM, IMF, Dünya Bankası) eklenmiştir. Bunların küreselleşmeyi kontrol etme ve yönetmedeki rolleri ulus-devletleri, değişen küresel normlara uymayı sağlayan ince ayarlar yapmaya ve yeni yönetim rolleri üstlenmeye zorlamaktadır¹⁴.

b. Küreselleşme ve Ulus-Devlet;

Küreselleşme tartışmaları içerisinde farklı yaklaşımlar ulus-devlet konusunda bir konsensüse varamamıştır. Küreselleşme sürecine olumlu yaklaşanlar, ulus-devletin aşınma sürecini önemli ve ilerici gelişme olarak değerlendirmektedir. Çünkü bu aşınma ve aşılma global ölçekte zenginliğin, refahın, insan hakları ve demokrasinin gelişmesine neden olacaktır¹⁵. Hatta daha ileri gidilirse bu süreç hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilerek ulus-devletler için temel hedef olarak sunulmakta ve bu sürece uyum "çağdaşlık (modernite)" göstergesi olarak kabul edilip, diğerleri "çağdışı" olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, daha çok ulus-devletin baskıcı, totaliter ve homojenleştirici yapısına atıfta bulunmaktadır.

¹³ John NAISBITT: *Megatrendler Asya*, Altın Kitaplar, Çev.Ulaş KAPLAN, (İstanbul, 1997), 31.

¹⁴ Ersel AYDINLI: *Küreselleşme ve Güvenlik*, Avrasya Dosyası, Güvenlik Bilimleri Özel, ASAM Basım Evi, Cilt: 9, Sayı: 2, (Ankara, Yaz 2003), 45.

¹⁵ Veyssel BOZKURT: *Küreselleşme Kavramı, Gelişimi ve Yaklaşımlar*, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (İstanbul, 2000), 19

Siyasal küreselleşme, eskiden uluslararası sistemin temel aktörü olan ulus-devletin üstünlüğünü sarsmış ve ulus-devleti, yetkilerini başkalarıyla paylaşmaya mecbur bırakmıştır. Ulus-devlet, küreselleşme ile yetki ve otoritesini uluslararası ve uluslar-üstü kuruluşlara devretmeye başlamıştır. Bu süreçte uluslararası ilişkilerin artmasına paralel olarak ortaya çıkan sorunlar daha çok uluslararası platformda ele alınmaya başlamış ve bunların çözümü uluslararası işbirliğini zorunlu hale getirmiştir¹⁶. Bir başka ifadeyle, uluslararası siyasi ve ekonomik aktörler devlet egemenliğine ortak olmuş; ülkeler, ulusal ve uluslararası politika uygulamalarında dış dünyayı dikkate almak durumunda kalmıştır.

Gene olumlu yaklaşımlara göre küreselleşme, mevcut kaynakların ve refahın küresel ölçekte paylaşımına ve yeniden dağıtımına imkan tanıyacaktır. Böylece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler gelişme yolunda önemli bir adım atacaktır. Küreselleşme ulus-devleti elimine etmemiş, tam aksine bazı yetkilerini ulus üstü güçlere transfer ederken ona da yeni güç vasıtaları sağlamıştır¹⁷. Eğer ulus-devlet kendi iç ayarlamalarını küreselleşmeye adapte edebilirse uluslararası gücü de artacaktır. Ancak, ileri teknolojiyi transfer etmeden, büyük pazarlara katkısını artırmadan zayıf ülkelerin güç denkleminde fazla bir rol oynaması mümkün değildir.

Ulus-devlet açısından küreselleşme sürecine olumsuz yaklaşanlar ise, küreselleşmenin itici güçleri ile ulus-devleti aşındıran nedenlerin aynı olduğunu yani küreselleşme sürecinin genişlemesi ve gelişmesi ile ulus-devletin etkinliği arasında ters orantı olduğunu söylemektedir. Ulus-devletin egemenlik alanı ve özellikle ekonomik alandaki işlevleri ne kadar sınırlandırılırsa küreselleşme sürecinin genişlemesi ve gelişmesi o derece hızlı olacaktır. Zayıf devletler egemenlik paylaşımı veya bağımsız politika seçimi gibi konularda daha hassas konumdadır¹⁸. Uluslararası ve ulus üstü yapıların gelişmesi ulusal egemenliğin kaybına yol açmakta, ulusal çıkarları sağlamaya yönelik güç politikalarının uygulanmasını güçleştirmektedir. Küresel ekonomik bütünleşme ekonominin ulusal denetimini ve hükümetlerin etkinliğini sınırlamakta, devleti güçsüzleştirmektedir.

McGrew, küreselleşmenin sonucu olarak ulus-devletin otoritesini, özelliklerini, doğasını ve yeterliliğini tehlikeye atan dört özgül tehdit tanımlamaktadır¹⁹; (1) Ulus devlet kendi yurttaşlarının kaderini giderek daha az belirleyebilir olmuştur. (2) Ulus-devletler, devletlerarası politikaları belirleyebilmek için uluslararası formlar etrafında konumlanmaya başlamıştır. (3) Küreselleşme, devlet yöneticilerinin siyasi seçeneklerini keskin biçimde kısıtlamıştır. Ekonominin kontrolünden çıkması ile ulus-devletler politika üreten olmaktan çıkıp, giderek daha çok hazır politikaları uygular hale gelmiştir. (4) Küreselleşmenin ulus devletin yeterliliğini ve özerkliğinin temellerini aşındırması hükümetin etkinliğini dolayısıyla devletin meşruiyetinin ve otoritesinin temellerinin aşınmasına neden olmuştur.

c. Post-Modernizm ve Ulus-Devlet;

Post-modernizm²⁰, 1980'lerin ortasından başlayarak son 25 yılda sosyal bilimlerde etkili bir teorik gelişmeye yol açtı. Post-modernizm ile ilgili en önemli zorluk tanımlanması ile ilgilidir²¹. Postmodernizmin, modernitenin günün şartları doğrultusunda yenilenmesi mi olduğu, yoksa moderniteden bir kopuşu mu ifade ettiği belirsizdir²². Post-modern düşüncenin üç temel temasını; iktidar (güç)-bilgi ilişkisi, kimlik (identity)'in kazanılmış doğası ve çeşitli metinsel stratejiler oluşturmaktadır. Post-modernistlere göre, modernizmde "nasıl" sorgusunun altında; belirsizlikten duyulan korku, egemen kurumlar olmaksızın anlamın ve gerçeğin ölçütü kalmayacağı kaygısı, modern bilimle egemen kurgular arasındaki ilişkinin bir uzantısı yatmaktadır.

¹⁶ Engin YILDIZOĞLU: *Globalleşme ve Kriz*, Alan Yayıncılık, (İstanbul, 1996), 165.

¹⁷ Daniel W. DREZNER: *W. Who Rules? The Regulation of Globalization*. Chicago University Press, (Chicago, Nov 2004), 279.

¹⁸ John BAYLIS, Steve SMITH: *The Globalization of World Politics, An Introduction to International Studies*, Third Ed. Oxford University Press, (New York, 2005), 340.

¹⁹ Stuart HALL, David HELD, Tony McGREW: *Modernity And Its Futures/ Understanding Modern Societies* Book IV, Cambridge University Press, (1992), 87-92.

²⁰ Post-modernizm ise modernizmin ulaştığı sonuçlardan birisidir. Batıda 1960'lı yıllardan beri tartışılmakta olan post-modernizm kavramı ilk kez New York'ta modernizme bir tepki olarak ortaya çıktı. Kısaca post-modernizm, modernliğin başarısızlıkların üzerine kurulan eleştirilerden temel almaktadır.

²¹ Post-modernizm ile ilgili literatür taramasından söylemle ilgili şu ortak özellikler tespit edilebilir; (1) Evrensel ve kurucu aklın reddi, (2) Öznenin merkezden çıkarılması, (3) Bütünleştirici üst-anlatılara karşı şüphe ve bilgi, iktidar, çıkar bağıntısının doğrulanması, (4) Modernite ve Aydınlanma mirasının eleştirisi, (5) Söylemsel kurgular ve çatışma alanları olarak tarih ve kültürün vurgulanması, (6) Farklılığa, dışlamalara, anomaliere karşı duyarlılık, (7) Yerleşik disiplinler ve entelektüel sınırların sorgulanması, (8) Yüksek sanat ve popüler sanat arasındaki (modernist) ayırımın reddi, (9) Küreselleşmenin öneminin ve sermayenin uluslararasılaştırılması ile uluslararası güç üzerindeki etkisinin vurgulanması, (10) Toplumsal ilişkilerin uzamı ve uzamsal oluşumunun özellikle vurgulanması.

²² Y.Furkan ŞEN: a.g.e., (2004), 172

Post-modernistlerin uluslararası ilişkilerdeki hedef kavramlarından biri, modern egemen devlettir. Post-modern düşünce devlet-merkezci modeli sorgulayarak toplumu birçok güç ağının kesişmesi olarak görür²³. Sivil toplum yapısı içerisinde devlet bağımlı değişken olarak görülür. Post-modernistler, devletin problematik dışı rasyonel bir varlık değil, düzene girmeyecek bir şeyin üzerine, yoğun örgütlenme ile disiplin uygulayarak düzen oturtmaya çalışan keyfi bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Sonuç olarak, post-modernler için, egemenlik, yani devlet, bir çözüm olmaktan uzaktır²⁴. Çağımızda devlet egemenliği zayıflamakta, günümüz dünyasının çok yönlü bütünleştirici ve ayrıştırıcı kuvvetleri karşısında, düzen sağlayıcı işlevini yitirmektedir.

Post-modern anlayışta ulus-devlet artık, kendi otoritesiyle, belirli bir toprak parçası üzerinde, tüm boyutlarıyla siyasi sonuçlar yaratmaya muktedir, “yöneten” bir güç olarak değil, yönetim biçimlerinin önerildiği, meşrulaştırıldığı ve kontrol edildiği bir konumda görülmektedir²⁵. Post-modern devlet yasal bir hak olarak egemenliğini yeniden tanımlamaya ve iç işlerine karşılıklı müdahaleyi kabul etmeye hazırdır; **post-modern toplumun birinci derecedeki örneği Avrupa Birliği’dir**²⁶. Post-moderncilere göre Avrupalılar artık post-modern bir kıtada yaşayan post-modern devletler bütünüdür. Türkiye’nin gireceği Avrupa Birliği, büyük ihtimalle geçmişin “Wesfalen tipi” ulus-devletini, kıta düzeyinde bir süper devlete dönüştüren bir yapı değil, “postmodern” Avrupa olacaktır²⁷.

Post-modern dünyada geleneksel anlamda güvenlik tehditleri yoktur; çünkü üyeler birbirlerini işgal etmeyi düşünmezler. AB içinde tartışılan çıkarlar öncelikle politik tercih ve sorumlulukların paylaşımı meseleleridir. Post-modern devlet daha çoğulcu, daha karmaşık, bürokratik modern öncesinin aksine hiç kaotik olmayan bir devlettir. Yeni güvenlik sorunları devlet güvenliğinden daha öncelikli hale gelmiştir. Bu anlayış içinde, insan güvenliği devlet güvenliğinden daha önemlidir ve daha belirleyici ve kapsayıcıdır. Küreselleşme yüzünden hiçbir şey sadece ulusal veya yerel görülemez. “Ulus devlet” veya “ulusal güvenlik” gibi kavramlara modası geçmiş muamelesi yapılır²⁸. Bununla beraber, eleştirmenlerine göre; Post-modernizm, politik bir perspektiftir ama bir projesi, yandaşı olduğu bir politika da yoktur. Teorisi, ne ve kimler için var olduğunun yanıtını verememektedir.

Post-modern düzende ulusal egemenlik kavramı dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Dar anlamda ulusal egemenlik kavramı, var olan ulus devletlerin kendi hukuk ve sosyal sistemlerini sürdürüyor olmalarıdır. Dar anlamı ile ulusal egemenlik kavramı, şekil olarak, ulusal sınırları esas almakla beraber, yasaların yapımında ulusal sınırlar içindeki hâkim gücün siyasal erk üzerinde etkisi söz konusudur. Geniş anlamda ulusal egemenlik ise iç işlerine karşılıklı müdahaleyi kabul eden, egemenliğin ulus dışı yapılarla paylaşılmasını öngören anlayıştır.

Post-modern düzen, otoriter ve ulusalcı yaklaşımları reddeden, buna karşılık bireyci ve tüm insanların mümkün olduğu kadar bir arada refahı ve gelişimini öngören bir ideal dünya düzeni öngörmektedir. Ancak bunun ne AB içinde başat rolüne soyunan ülkeleri, ne de başta ABD olmak üzere dünyanın geri kalanındaki ülkeleri kendi ulusal çıkarlarının peşinde koştuktan ve kendi uluslarının önceliklerini gözetmekten ve bu kapsamda gerekirse güç kullanmaktan alıkoymayacağı aşikârdır. Sistemin temeli; küçük devletlerin bir arada tutulması ve yönlendirilmesi için sözde post-modern birer kavram gibi sunulan karşılıklı bağımlılık ve paylaşım anlayışı içerisinde ülkelerin içyapılarının geçirgen hale getirilmesi, diğer yandan bu ülkelerin dış politikaları ulusaşan organizasyonlar vasıtası ile ipoteğe alınarak ağın tamamlanmasıdır.

Açık Toplum mimarı George Soros’un ulus-devlet ile ilgili yargıları da geleceğin egemenlik tartışmaları hakkında bize önemli ipuçları verecek niteliktedir²⁹; “*Egemen devletler ulusal çıkarlarına göre hareket ederler. Devletlerin çıkarlarının kendi vatandaşlarının çıkarlarıyla uyuşması gerekmez ve devletler aynı zamanda diğer devletlerin vatandaşlarıyla ilgili değildir... Devletlerin sınırları içindeki olaylar, uluslararası denetimden büyük ölçüde muaftır. Devletlerin güçlerini kendi vatandaşlarına karşı diğer devletlere olduğundan daha kötü kullanmaları daha muhtemeldir; çünkü daha az sınırlamaya bağlıdırlar. Baskıcı rejimde yaşayan insanlar için, dış yardım (müdahale) çoğunlukla tek cankurtaran halatıdır.*” Soros’a göre küresel bir açık toplumun yaratılması uluslararası ilişkilerde bazı dış müdahale gereksinimlerini kaçınılmaz kılmaktadır.

²³ E. Fuat KEYMAN: *Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek*, Alfa Yayınevi, (İstanbul, 2000), 101.

²⁴ Molly COCHRAN: *Postmodernism, Ethics and International Theory*, Review of International Studies, C.21, (1995), 240.

²⁵ Paul HIRST, Grahame THOMPSON: *Küreselleşme Sorgulanıyor*, (2000), 225. Aktaran: Gözde Kılıç YAŞIN: *Devlet Yöneten Olmaktan Çıkıyor, Cumhuriyet Strateji*, (31 Ocak 2005), 23.

²⁶ Robert COOPER: *Ulus Devletin Çöküşü*, Güncel Yayıncılık, (İstanbul, 2005), 179.

²⁷ Kemal DERVİŞ, Daniel GROS, Michael EMERSON, Sinan ÜLGEN: *Çağdaş Türkiye’nin Avrupa Dönüşümü*, Çev. Entra Dil Hizmetleri, Doğan Kitapçılık, (İstanbul, Aralık 2004), 15-16.

²⁸ Ersel AYDINLI: a.g.e., (2003), 49.

²⁹ George SOROS: *Açık Toplum*, Truva Yayınları, Çev.:D.Selçuk ÖZTÜRK, (İstanbul, 2004), 271.

Sonuç olarak, ulus-devlete duyulan gereksinime karşın, küreselleşme ile birlikte yaşanan değişim, post-modern görüşlerle birlikte ulus-devleti hedef almakta ve onun amacını, niteliğini, kapsamını, sınırlarını yeniden belirlemektedir. Ulus-devlet ulusal ekonomi üzerindeki müdahalesini en üst düzeye çıkarmak, denetimi dışındaki gelişmeleri yakından izleyerek etkilerinden korumak için önlemler almak zorunda kalacaktır. Bununla beraber, Dünya hâlâ siyasi açıdan sınırları belirli ulus-devletlere bölünmüştür³⁰. 21 nci Yüzyıl, kendinden önceki dönemde de olduğu gibi, uluslararası arenada ulus-devletlerin değişmez aktör olarak kalacakları bir süreci içinde barındırmaya devam edecektir. Richard Perle'ün şu sözleri 21 nci Yüzyılda ulusal egemenlik konusunda ABD'nin gerçek görüşünü özetlemektedir; *“Ulusal egemenlik bir hak olduğu gibi, aynı zamanda da bir yükümlülüktür. Bir hükümetin rollerini üstlenemeyen bir hükümet, hükümet olma haklarından mahrum kalır. ABD, kuruluşundan bu yana, bu ilke çerçevesinde hareket etmiştir”*³¹.

d. Avrupa Birliği ve Ulus-Devlet:

(1) Avrupa Birliği ve Ulusal Çıkarların Korunması:

AB içerisinde ulusal iradenin ve çıkarların korunması ancak bazı ekonomik, sosyal ve politik egemenlik unsurlarının elde bulundurulmasına bağlıdır. Bunun için özellikle ekonomik vasıtalarla dayanan uygun bir strateji gereklidir. Hâlbuki AB'nin yeni üyeleri katılım sürecinde ülkeler farklı stratejiler izlemiş olsalar da çoğu ekonominin tamamını liberal hale getirirken çok terapiler uygulamışlar ve en iyi ekonomik birimlerini (blue chips) ve hatta doğal kaynaklarını AB'nin hâkim ülkelerine ve daha az oranda ABD'ye satmak zorunda kalmışlardır³². Reformcu, liberal veya değişimci olmasına bakılmaksızın yeni üyelerin yöneticileri ekonomik vasıtalarını ellerinde tutamamışlar ve büyüyen AB'nin alt tabakasına doğru yol almışlardır.

AB yeni üyelerinin ulusal çıkarı bugün için; merkezde bulunan eskiler ile aynı standartlara kavuşmak ve merkez kuşağa yaklaşımdır. Mikro seviyede vatandaşları; iş, okul, spor alanları vb. bireysel ihtiyaç ve istekler konusundan tatmin edilmeli, bunu sadece kendi ülkesinde değil, diğer ülkeleri gezerek de yaşamalıdır. Makro düzeyde ise her ülke kendi stratejik önceliklerine karar verecek ve bu stratejiyi destekleyecek uygun vasıtalarla sahip olacak bir ölçüde ekonomik ve sosyal egemenliğe (bağımsız, otonom, entegre) sahip olmalıdır. Bunu yapmanın yolu ise vatandaşlarının çıkarlarını belirlerken AB yapısı içerisinde yeni gelenler içinde mümkün olan en eşit pozisyonu sağlamaktır³³. Kısaca her ülkenin kendi ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayacak bir strateji ve bu stratejiyi uygulamaya yarayacak vasıtalarla ihtiyacı vardır. Bununla beraber makro vasıtaların çoğu Brüksel ve Frankfurt'ta, mikro vasıtalar ise ülkelerin kendi içinde tutabildiği vasıtalar.

Bütün ülkelerin Londra, Berlin, Viyana veya Roma gibi merkezleri olmamakla beraber pek çok mikro ulusal çıkar için bu merkezlerle yakın olmak zorundadırlar. Aynı durum ülke içi ve ülkeler arası çıkarların söz konusu olduğu makro ulusal çıkarlar içinde söz konusudur. AB'nin yapısal fonlarının sınırlı olması ve verilmesindeki özel koşullar nedeni ile ülkelerin gelişimini sağlamak için yeterli bir vasıta değildir. Fonların verilmesinde alıcı ülkenin çıkarları değil Brüksel'in planlaması esastır.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'ni politika, ekonomi ve güvenlik konularında bir blok olarak görmek mümkün değildir. Burada ayrışımı sağlayan tek tek ulusların çıkarlarıdır. Haziran 2005'te İngiltere ve Fransa arasında yaşanan bütçe kavgasının temeli ulusal çıkarları koruma düşüncesinden başka bir şey değildi³⁴. Aynı şey genişleme politikaları içinde geçerlidir. Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkanların ve bunu ulusal referandum konusu yapan ülkelerin temel öngörüsü ulusal endişeler ve gelecekte kendi ulusal çıkarlarının etkilenme olasılığıdır. Gelecekte de ülkelerin çıkarları AB politikalarının tespitinde ağır basacaktır. Türkiye'nin bütün bu denklemler içerisinde kendi ulusal çıkarlarını gözetken bir perspektif yakalaması ise donanımlı ve güçlü bir devlet adamlığı, yetişmiş kadro ve entelektüel bir alt yapı gerektirmektedir.

(2) AB İçerisinde Ulusal Egemenlik ve Ulusal Bağımsızlık:

Öngörülen anayasası ile Avrupa Birliği “devlet”i andıran niteliklere sahip olmakla birlikte, bu yapının Avrupa Birleşik Devletleri gibi yeni bir federal yapı mı ortaya çıkaracağı ya da AB içinde ulus-devletlerin ağırlığının ne oranda devam edeceği henüz belirginleşmemiştir. AB üyesi her devlet, ülkesi için mutlak egemenlik anlayışında değişiklik yapmak zorundadır. Uluslararası sorunlara bulunacak

³⁰ Y.Furkan ŞEN: a.g.e., (2004), 211

³¹ Richard PERLE, David FRUM: *Şeytana Son, Terörde Savaş Nasıl Kazanılır?*, Truva Yayınları, (İstanbul, Temmuz 2004), 126.

³² Franjo STIBLAR: *Preservation of National Identity and Interests in the Enlarged EU*, Center for European Integration Studies, Discussion Paper C146, (Bonn, 2005), 4.

³³ Franjo STIBLAR: a.g.e., (2005), 12.

³⁴ Onur ÖYMEN: *Ulusal Çıkarlar: Küreselleşme Çağında Ulus Devleti Korumak*, Remzi Kitabevi, (İstanbul, Ekim 2005), 219-220.

siyasal ve hukuksal çözümler her aşamada devletlerarası işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu işbirliği anlayışı devletlerin egemenliklerine sıkı sıkıya bağlı kalmaları halinde başarısızlığa uğrayacaktır. Bu yüzden devletler, egemenliklerini özgür iradeleriyle kısıtlama veya devretme yoluna gitmektedirler. Uzlaşmaya varabilmek için devletler ulusal çıkarlarından ve egemenliklerinden, sınırlı boyutta da olsa ödün vermek zorundadır.

AB Anayasası'nın bazı ilgili maddeleri şu ifadelerle yer vermektedir³⁵;

Madde 11 (Yetki Kategorileri):

Paragraf 1: Birlik yalnızca Anayasa'nın Birlik'e belirli bir alanda münhasır yetki vermesi halinde yasal olarak bağlayıcı kanunlar çıkarabilir ve kabul edebilir; üye devletler, bunu kendi kendilerine yalnızca Birlik tarafından kendilerine bu konuda bir yetki verilmesi koşuluyla ya da Birlik tarafından kabul edilen kanunların uygulanması amacıyla gerçekleştirebilirler.

Paragraf 4: Birlik, ortak savunma politikalarının kademeli olarak tanımlanması da dâhil olmak üzere, ortak bir dış politika ve güvenlik politikası tanımlama ve uygulama yetkisine sahiptir.

AB düzeyinde karar alma süreci aşağıdakiler başta olmak üzere birçok kurumu içermektedir; (1) Avrupa Komisyonu, (2) Avrupa Parlamentosu ve (3) Avrupa Birliği Konseyi. AB karar alma sürecine ilişkin kurallar ve prosedürler antlaşmalarda belirtilmiştir. Her Avrupa yasası "yasal dayanak" olarak adlandırılan belirli bir antlaşma maddesine dayanmaktadır. Yeni bir AB yasasını hayata geçirmek için üç ana prosedür vardır³⁶; (1) Ortak karar alma usulü, (2) İstişare usulü ve (3) Uygun bulma usulü. Bu usuller arasındaki en büyük fark Parlamento'nun bu süreçte Konsey ile olan ilişkisidir. Parlamento; istişare usulünde sadece görüş belirtirken, ortak karar usulünde Konsey ile yetki paylaşımına gider. Avrupa Komisyonu yeni bir yasa önerirken takip edilecek prosedürü de seçmekle yükümlüdür. Esas itibarıyla bu seçim, önerinin "yasal dayanağı"na bağlıdır.

Yeni Anayasa ile ülkelerin veto hakkı birçok alanda ortadan kalkmakta, nitelikli çoğunluk ile karar alınan alanların sayısı artmaktadır. Yasaların yürütme organı olan AB Komisyonu tarafından önerilmesi ve genel olarak üye ülkeler ile Avrupa Parlamentosu tarafından birlikte kabul edilmesi gerekmektedir. Yeni oy sistemine göre, hem üye devletlerin hem de nüfusun yani çifte çoğunluk oy ilkesi (nitelikli çoğunluk) temeli üzerine inşa edilecektir.

Tüm hassas AB kararları, çifte çoğunluk oy ilkesi (nitelikli çoğunluk) ile kabul edilecektir. Bu sisteme göre, herhangi bir AB kararının kabul edilmesi için Birlik nüfusunun yüzde 65'ini temsil eden en az 15 üye devletin uzlaşması gerekmektedir. Karar almayı engelleyecek azınlığın, Avrupa Konseyi'nin en az dört üyesinden oluşması veya nitelikli çoğunluğa erişilmesi gereklidir. Sadece belirli ülkelerin oy hakkının olduğu konularda, örneğin Euro bölgesi sorunları gibi, nitelikli çoğunluk için başka kurallar belirlenmesi öngörülmüştür. Dışişleri, savunma ve vergi kanunundaki değişiklikler için oy birliğinin aranması gereklidir.

AB Anayasası'nın 15 nci Maddesi "Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası" başlığı altında şöyle demektedir;

"Üye devletler, etkin bir biçimde ve şartsız olarak, Birlik'in ortak dış ve güvenlik politikalarını sadakat ve dayanışma ruhu içinde destekler ve Birlik tarafından bu alanda kabul edilen yasalara uyarlar. Üye devletler, Birlik'in çıkarlarıyla çelişen veya etkisini zayıflatma olasılığı bulunan faaliyetlerden sakınırlar."

İster yetki devrinde şeklinde olsun, ister ulusal egemenliğin bir kısmının birliğe terk edilmesi olsun birliğe bağımlılık üç şekilde ortaya çıkmaktadır;

- Üye devletler, birliğin antlaşma hükümlerine uymak zorundadır.
- Üye devletler, birliğin yetkili organlarının belirlediği normları aynen kabul etmek ve uygulamaya koymak zorundadır.
- Üye devletler, kimi zaman karar alma yetkilerine sahip olmakla beraber, bu yetkiyi ancak topluluğun kontrolü, hatta vesayeti altında kullanmaktadır.

³⁵ Web Sitesi: <http://www.abhaber.com/ayhansimsek/ABAnayasaTaslak.pdf>

³⁶ Web Sitesi: Avrupa Birliği Türk Delegasyonu: <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp>.

Avrupa Birliği organları yalnızca üye devletlerin belirli konulardaki farklı uygulamalarının eş güdümünü sağlamaz, çoğunlukla ulusal politikaların yerine birlik politikalarını ikame eder. Örneğin hukuksal alanda³⁷;

- Ulusal mahkemeler birlik hukukunu uygulamakla yükümlüdür.
- Ulusal düzeydeki yetkili organlar, iç hukuk düzenlemelerine gitmekle yükümlüdür.
- Birlik hukukunun ulusal hukuklara atıf yaptığı durumlarda ulusal hukuk normları doğrudan uygulanır.

Burada en önemli sorun çıkarlar ve ödünler dengesinde olduğu gibi, ulusal egemenlik ve bağımsızlık ile ilgili ödünler söz konusu olduğunda küçük devletlerin büyükler karşısında kendilerini nasıl koruyacaklarıdır. Nitekim AB'nin bazı küçük ülkeleri; küreselleşme içerisinde egemenlik ve bağımsızlıklarını koruyabilmek için bazı modeller geliştirmektedir. Brüksel ve Frankfurt'tan verilen makro politikaları yürütürken, ülkelerin ulusal hükümet ve merkez bankası ile iç ekonomik yapıları (şirketler, bankalar, diğer doğal kaynak kullanan unsurlar vb.) ile yapacağı işbirliği; kendi ekonomik çıkarlarını korumada ellerinde olan tek ekonomik yöntemdir. Ulusal yönetimler bu iç aktörler vasıtası ile kendi politikalarını uygulamada vasıta kazanmaktadır.

e. Atatürk ve Devlet Anlayışı:

(1) Atatürk'e Göre Devlet Ve Devletin Dayandığı Temel Esaslar;

Atatürk devletin tanımını şu şekilde ifade etmektedir; "*Devlet dendiği zaman, her şeyden önce bir insan topluluğu, bir milletin varlığı anlaşılır. Bundan sonra bir insan topluluğunun coğrafi sınırlarla belirlenmiş bir arazide yerleşmiş olduğu görülür.. Keza bir milletin tümünün, her çeşit hürriyeti, yani kendi topraklarında dıştan hiçbir müdahale olmaksızın, hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lazımdır. İşte, devlet gerek kişilerin hürriyetini sağlamak için millet üzerinde bir nüfuz ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını koruyabilmek için kendine özgü bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır.*"³⁸ Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu gerçek anlamda bir devlet kurma hareketidir. Bu devlet anlayışının temelinde ise milli egemenlik yani; devlet sınırları dışındaki başka hiçbir güçten emir almayan ve devlet içindeki bütün diğer güçlere emir verebilen bir üstün buyurma kudreti yatmaktadır³⁹.

Atatürk'ün kurduğu ve bizlere emanet ettiği Türk Devleti; cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılâpçıdır. Bu nitelikler aynı zamanda Türk Devletinin dayandığı temel esaslardır. Bu esaslar kapsamında Türk Devleti⁴⁰;

- *Cumhuriyetin, milli egemenlik idealini en iyi ve güvenilir şekilde temsil eden ve uygulayan devlet şekli olduğuna inanmıştır.*
- *Türk toplumunun özel karakterini ve başlı başına bağımsız olma kimliğini korumayı esas sayar.*
- *İrade ve egemenliğin kaynağı olarak milleti görür.*
- *Kanunlar önünde herkesi kesin bir şekilde eşit kabul eder ve hiçbir sınıfa, zümreye, kişiye ya da aileye ayrıcalık tanımaz.*
- *Özel çalışma ve teşebbüsü esas tutmakla birlikte milletin genel ve yüksek menfaatlerinin gerektirdiği özellikle ekonomik işlerde devletin doğrudan doğruya ilgilenmesini öngörür.*
- *Dini anlayış ve fikirleri devlet ve dünya işlerinden ayrı tutmayı milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca başarı nedeni olarak görür.*
- *Yurttaşlarının kişisel ve sosyal hürriyetlerini, eşitliği, dokunulmazlığı ve mülkiyet haklarını saklı tutar.*

Atatürk'e göre, Cumhuriyet Türkiye'si devletin temel gerekçesi vatani ve dolayısıyla milleti, dış ve iç düşmanlardan korumaktır. Böylece yeni kurulan devletin en önemli özelliklerinden biri, bu devletin kişi, zümre ya da sınıf devleti olmayıp "halkın devleti" olmasıdır⁴¹. Halkçılık ilkesi çoğu zaman siyasi demokrasi ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Hatta halkçılık, Atatürkçü düşünce sisteminin,

³⁷ Haluk GÜNUĞUR: *Avrupa Topluluğu Hukuku*, Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını, Bilim Serisi-1, (Ankara, 1996), 7.

³⁸ Ayşe Afet İNAN: *Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün El Yazıları*, Türk Tarih Kurumu, (Ankara, 1969), 384-387.

³⁹ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 34.

⁴⁰ Genkur.Bşk.İği: *Atatürkçülük (Birinci Kitap) Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri*, Gnkur.Basımevi, (Ankara, 1983), 37-38.

⁴¹ Metin HEPER: *Atatürk'te Devlet Düşüncesi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995), 126.

milliyetçilik, milli egemenlik ve tam bağımsızlık ilkeleriyle birlikte en çok vurgulanan unsurlarından biri olmuştur. Atatürk'ün halkçılık ile kastettiği şeyin geleneksel anlamda "özgürlükçü siyasi demokrasi" olduğu, kendisinin özgürlüklere ilişkin şu sözleri ile anlaşılmalıdır. Atatürk'e göre; "*Ferdin birinci hakkı, doğal yeteneklerini serbestçe geliştirebilmesidir. İşte bu serbest gelişmeyi sağlamak, ferdi hakların oluşturduğu çeşitli hürriyetlerin tüm amacıdır. Bu haklara hürmet etmeyen siyasi cemiyet esas vazifesinde kusur etmiş olur ve devlet varlığının sebebini ve manasını kaybeder. Çağdaş demokraside ferdi hürriyetler, özel bir değer ve önem almıştır; artık ferdi hürriyetlere devletin ve kimsenin müdahalesi söz konusu değildir.*"⁴²

Atatürk'e göre devlet ve hükümetlerin kuruluşunun öncelikli nedeni ve amacı toplum içinde kişisel özgürlüğün sağlanmasıydı. Bir millette bireylere sağlanacak özgürlük, o toplumun oluşturduğu devletin bağımsızlığı ve kendi topraklarına sahip olması anlamına gelirdi. Çünkü insanların özgürlüklerine sahip olması toplumun egemenliğini ve devletin bağımsızlığını sağlardı. Atatürk, insanların özgürlük sınırı olarak bir başkasının özgürlüğü ve milletin genel çıkarlarının başladığı noktayı koymaktadır. Atatürk'e göre⁴³; "*Özgürlüğü bu anlamda kısıtlamak devletin görevidir. Devletin bu görevi almasının tek nedeni bütün özel faaliyetleri, genel ve milli amaçlar için, birleştirmektir. Özgürlük başkasına zarar vermeyecek her tasarrufta bulunmaktadır.*"

(2) Atatürk'ün Milli Egemenlik ve Tam Bağımsızlık Anlayışı:

Atatürk'e göre devletin görevlerini yapabilmesi için güçlü ve sürekli olması gerekir. Bu ise iki temel üzerinde gerçekleşir; *milli egemenlik* ve *tam bağımsızlık*. Bu iki temel sağlam olursa devletin güçlülüğü için ilk ve en önemli şartlar yerine getirilmiş olur. Bunlarla birlikte dikkate alınması gereken diğer bir önemli unsur ise *milli birlik*⁴⁴. Atatürk'ün devlet olma ve yönetme anlayışı ile ilgili en önemli vurgulardan biri onun milli egemenliğe ve tam bağımsızlığa verdiği önemin ifadesidir. Atatürk'e göre; "*Bu memleketin dayandığı temeller, 'Tam Bağımsızlık' ve 'Kayıtsız Şartsız Egemenliktir'. Bu millet, egemenliğinin bir zerresinden bile taviz vermeyecektir.*"⁴⁵ Kayıtsız şartsız egemenlik "*Egemenliği, milletin sorumluluğunda tutmak demek, bu egemenliğin en küçük bir parçasını sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir.*"⁴⁶

Atatürk'e göre; "*Bütün dünya milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Milli egemenlik*"⁴⁷. Atatürk, milli egemenliği yeni devlet düzenimizin temeli olarak görür. Toplum ve devlet hayatının temel değerleri ancak milli egemenlik ilkesi altında gerçekleşebilir. Çağdaş bir topluma ve çağdaş bir devlete yakışan yönetim şekli, ancak milli egemenliğe dayanan sistemdir. Atatürkçü düşünce sistemi, temel amaç olarak, Türkiye'de milli, laik, güçlü ve çağdaş bir devlet kurmaya yönelmiştir⁴⁸. Atatürk'ün devlet yönetimi anlayışı içerisinde dini kuralların yeri yoktur. Atatürk'ün çağdaş devleti aynı zamanda demokratik bir devlet olarak da düşündüğünden hiçbir şüphe yoktur. Demokratiklik ilkesi, Atatürkçü düşünce sisteminin; Cumhuriyetçilik, milli egemenlik ve halkçılık ilkeleriyle de çok yakından ilişkilidir.

Atatürk'ün milli egemenliğe ve tam bağımsızlığa bu kadar kuvvetli atıf yapmasının temelinde hiç şüphesiz yarı-bağımlı Osmanlı İmparatorluğu'ndan tam bağımsız bir Türkiye'ye geçiş döneminin şartları göz önüne alınmalıdır. Atatürk dış politikada Osmanlı Devleti'nin bağımsızlıktan yoksun hale getirilmesini şu sözlerle açıklamaktadır; "*Bir devlet ki kendi vatandaşına koyduğu bir vergiyi yabancılara koyamaz; gümrük işlerini, vergilerini ülkenin ve milletin ihtiyaçlarına göre düzenlemekten alıkonulmuştur ve bir devlet ki yabancılar üzerinde yargı hakkını uygulamaktan yoksundur; böyle bir devlete elbette bağımsız denilemez... Milletin hayati ihtiyaçlarından olan mesela demiryolu yapmak için, fabrika yapmak için, hatta herhangi bir şey yapmak için devlet serbest değildi, mutlaka müdahale vardı.*"⁴⁹

Atatürk'ün tam bağımsızlık anlayışı, yabancı düşmanlığı ya da dış ilişkilerde yalnızlık politikası anlamına da gelmemektedir⁵⁰. Devlet ve milletin iç ve dış bağımsızlığı ve vatanın bütünlüğü mahfuz kalmak kaydıyla kapılarımızın yabancılara açık olduğu vurgulanmıştır. Atatürk'e göre; "*Milletimizin ileri*

⁴² A.Afet İNAN: a.g.e., (1969), 458-464.

⁴³ A.Afet İNAN: a.g.e., (1969), 52.

⁴⁴ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 19.

⁴⁵ Arı İNAN: *Düşünceleriyle Atatürk*, Türk Tarih Kurumu, (1999, Ankara), 63. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: Cilt 2, Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, (1952), 91.

⁴⁶ Genkur.Bşk.İği: a.g.e., (1982), 50. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: Cilt 2, Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, (1952), 79-80.

⁴⁷ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü: *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, (Ankara, 1952), 11.

⁴⁸ Ergun ÖZBUDUN: *Atatürk ve Demokrasi. Atatürk'te Devlet Düşüncesi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995), 19.

⁴⁹ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 41.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: Cilt 2, Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, (1952), 104.

⁵⁰ Genkur.Bşk.İği: a.g.e., (1984), 10.

milletlerle temasını kolaylaştırmak menfaatlerimiz icabıdır... Türkler bütün medeni milletlerin dostlarıdır⁵¹.”

(3) Atatürk'ün Devlet Anlayışı ve Avrupa Birliği Hedefi:

Atatürk'ün ulusal siyaset anlayışı; ulusal sınırlarımız içinde, öncelikle kendi gücümüze dayanarak, varlığımızı ve bağımsızlığımızı koruyup, uygar ve insanca ölçüler ve karşılıklı dostluk anlayışı içerisinde diğer devletler ile ilişkilerimizi sürdürürken, ulusu asıl amaca, gerçek refah ve mutluluğa yöneltmek ve bu doğrultuda yürümek olarak özetlenebilir⁵². Bu özet ifade içinde izlenecek, dış politikanın, ulusal güvenlik politikasının, ulusal kalkınma ve gelişme politikasının genel yönü de ortaya konmaktadır. Atatürk tam bağımsızlığa vurgu yaparken şöyle demektedir; “Bir millet, varlığı ve hakları için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddi güçleriyle alakadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Bu sebeple teşkilatımızda milli güçlerin etken ve milli iradenin egemen olması esas kabul edilmiştir.”⁵³

Bununla beraber Atatürk uluslararası ilişkilerde eşitliğe dayanan karşılıklı ilişkiler, dostluklar ve ittifaklar kurmaktan yanadır. Atatürkçü dış politikasının temel ilkelerinden birisi de uluslararası ilişkilerde eşitlik olmasıdır. Dış politikayı yürütürken;

- Kendi milli gücümüze dayanmak,
- Milli sınırlarımız içinde kalmak,
- Gerçekleştiremeyeceğimiz emeller peşinde koşmamak,
- Dış politikayı yürütürken iç teşkilata dayanmak,
- Dış politikada bilim ve teknolojiyi yol gösterici olarak kullanmak diğer esaslardır.

Atatürk dış ilişkilerin düzenlenmesi ve geliştirilmesinde ekonomik hayata ilişkin olarak şu görüşleri ifade etmektedir; “Milletler yerleştikleri arazinin sahibi olmakla beraber, insanlığın vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri faydalanırlar ve hem de bütün insanlığı faydalandırmaktan yükümlüdürler. Bu kurala göre bunu yapamayan milletlerin yaşama hakkına ve bağımsızlığa layık olmamaları gerekir.”⁵⁴ Sonuç olarak Atatürkçülük; Türkiye'nin iç yapısına ve milli gücüne dayanan bir dış politika öngörür ve amacı genel barıştır. Atatürkçü sistem; eşitlik ilkesine dayanan, milli egemenlik ve tam bağımsızlık esasına uygun, ulusal sınırlar içerisindeki toplumun genel güvenliğine ve refahına yönelik dostluk, işbirliği ve ittifaklara karşı değildir.

Bununla beraber Avrupa Birliği'nin yukarıda açıklanan egemenliğin paylaşımı anlayışı ile bir bütün olarak getirmiş olduğu üyelik şartlarının Atatürkçü düşünce sistemi içerisinde yerini karşılması pek çok alanda egemenlik ve bağımsızlık anlayışının erozyona uğratılması riski ile birlikte tartışmalı gözükmektedir. Bu tartışma alanlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Türkiye, bazı ülkelerin daha eşit olduğu ve daha şimdiden kültürel ve dini bakımdan “öteki” olarak kabul görüldüğü bir Birlik dâhilinde ulus üstü bir yönetim içerisinde gerektiğinde ulusal çıkarlarını korumada ve gerektiğinde güç politikası uygulamada önemli engeller ile karşılaşacaktır.
- Türkiye; dış politika, güvenlik, ekonomi ve hukuk gibi alanlarda serbest hareket etme inisiyatifini kaybedecek, bu alanlardaki yetki ve egemenlik erozyonu ulusal birlik ve bütünlüğüne zarar verebilecektir.
- Sanayi, ulaştırma, enerji, çevre başta olmak üzere pek çok ulusal kaynak ve kuruluşun elden çıkması ve yabancı kontrolüne girmesi, ülkenin ve ulusal servetlerinin içten içe kontrol edilemez hale gelmesini kolaylaştıracaktır.
- AB kurumları ve süreçlerinde etkin olmamız ve özellikle hassas konularda kendi ulusal hedeflerimize ulaşmamız başka ülkelerin insafına kalacaktır.

Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu, ulusal bağımsızlığının ve egemenliğinin giderek artan bir biçimde erozyonuna ve AB içinde uzun vadede uydulaşmasına yol açacaktır. AB ortak dış ve güvenlik politikası'nın oluşturma, planlama veya uygulama safhasında temel öncelikler doğal olarak Türkiye'nin

⁵¹ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 40.

⁵² Hüseyin CEVİZOĞLU: *Atatürkçü Düşünce ve Sonuçları*, Türk K.K.leri Güçlendirme Vakfı Yayınları No.:1, 2. Baskı, (Ankara, 1982), 11.

⁵³ Genkur.Bşk.İlği: a.g.e., (1982), 64. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: Cilt 2, Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, (1952), 104.

⁵⁴ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: Cilt 2, Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, (1952), 8.

değil AB'nin ve AB içinde de daha eşit konumda olanların olması beklenmelidir. Türkiye'nin öncelikleri ve ulusal çıkarları söz konusu olduğunda bunun AB güvenliği ve dış politikası içerisinde desteklenmesi ancak 27 ülkenin büyük çoğunluğunun Türkiye ile aynı şekilde düşünmesi veya Türkiye için masrafa veya riskleri göze alması gibi bir durumda gerçekleşebilir ki, pek çok değere farklı bir şekilde baktığımız bir Avrupa ile bu uyumu sağlamak çok kolay değildir.

21 nci Yüzyılda kendi özel şartlarını dikkate almadan AB içerisine ya da ABD ve AB arasında bir statüye entegre edilmiş bir Türkiye'nin konumu; ancak Batı çıkarlarına hizmet edecek bir mekanizma içerisinde kontrol edilmesini ve yönlendirilmesini sağlayacak bir düzen olabilir. Bu düzen içerisinde ülke içi istikrarın dış müdahaleye hassas hale getirilmesi ve getirilen sözde demokratik ancak ülke gerçeklerine uygun olmayan düzenlemeler; Batının rahatlıkla nüfuz edebileceği yapı, sivil toplum örgütü ve süreçleri barındıran ve dışarıya entegre eden; etnik grupların ve azınlıkların self-determinasyon dahil haklarının azamisini kullanabildiği; ülkenin güç politikaları uygulamak ve ulusal çıkarlarını muhafaza etmek için gerekli egemenlik vasıtaları elinden alınmış veya zayıflatılmış bir post-modern ülke olmaktan başka bir şey ifade etmeyecektir. Bunun Batılı ülkeler tarafından ifade edilmiş şekli ise (sözde) demokratik, liberal, insan haklarına saygılı, serbest ticaret ve pazarın (Kopenhag kriterlerinin) esas olduğu bir ülkedir.

Sonuç olarak, AB üyesi ülkeler ya kendi yarattıkları güç ve cazibe ile birlik içinde bir refah ve gelişme merkezi olarak kimlik ve egemenliklerini bir ölçüde koruyacaklar ya da diğerlerinin yarattığı cazibe tuzağı içinde devletler üstü yönetime teslim olup, zamanla kimliklerini ve egemenliklerini kaybedeceklerdir. Türkiye'nin ulusal egemenliğini ve tam bağımsızlığını koruyabilmesi ve sürdürebilmesi, gerekli olan eşit olma konumunu güçlü tutabilmesi için hâlihazırda siyasi, ekonomik ve ülke bütünlüğü açısından alınması gereken önemli mesafeler, daha da ötesinde yeni stratejik projeksiyonlar ve açılımlar gereklidir.

3. Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı ve Avrupa Birliği'nin Getirdikleri;

a. Küreselleşme Çerçevesinde Millet ve Milliyetçilik;

Millet (ulus), bir devletin sınırları içerisinde yaşayan aynı etnik kökenden gelen, aynı din, dil ve kültürel değerleri paylaşan insan topluluğudur. Milliyetçilik, temelinde ulus-devlet düşüncesi ve ulusal kimlik kavramına dayanmaktadır. Modern ulus-devlet, devlet ve milletin aynı kabul edilmesine dayanır. Ancak uluslararası realitede kural, milletin daha çok devlet içerisinde kabul edilmesine dayanır. Seksenli yılların başında dünyadaki bütün devletlerin % 27'sinde etnik ulusal grup tüm halkın % 95'ini veya fazlasına sahipti. Bütün devletlerin % 38'inde ise tüm halkın % 60-95 arası aynı gruba düşüyordu ve diğer devletlerin % 10'unda halkın % 40-60 arasında büyük bir grup vardı. Devletlerin %13'ünde iki büyük grup halkın % 65 ve 95'ini teşkil ediyordu ve devletler dünyasının % 12'sinde tüm halkın % 34 ve 97'si arasına düşen üç grup bulunmaktaydı⁵⁵.

Devletlerin zayıflığının önemli bir boyutu, devletlerin kimliklerini gösteren rollerini yeterince yerine getirememekten oluşur. Ortak bir ulusal kimliği yaratmak, çokuluslu bir devlet tarafından başarılamazsa o zaman etnik köken kimliğinin en önemli kaynağı haline dönüşmektedir. Böylece iç savaş ve devletin yıkılışı tehlikesi ortaya çıkmaktadır. İç savaş tehdidi altında olan bu devletler ulus-devlet kimliği sorununu aşamayıp hem kendi halkı için, hem de uluslararası ilişkiler için tehlikenin kaynağı olmaktadır⁵⁶. Eğer etnik yapıdan kaynaklanan baskı ve eylem devamlılık arz ediyorsa, aynı devlette birlikte yaşayabilmek için en azından üç şarttan birinin olması gerekir⁵⁷;

- *Kuvvetli bir devlet gücü,*
- *Uyumlu canlı bir ideoloji veya bireylere hoşgörülü bir tutum uygulanması veya*
- *"(Kendi) dünyasında insanca yaşama hakkı". Şayet bu üçlü yoksa ayrılıkçılık en azından geçici bir süre tek çözüm olabilmektedir.*

Küreselleşme, ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler ile birlikte dünyanın küçülme süreci hızlanmış. Kültürel alanda küreselleşme hem kimliklerin evrenselleşmesine hem de parçalara bölünmesine ve çoğalmasına yol açmaktadır. Ulus-devletlerin geleceği, devletlerin, ulusal kimliğe

⁵⁵ Gunner P.NIELSSON: *States and Nation Groups: A Global Tasonomy*, Devletleri ve Millet Grupları. Küresel Sınıflandırma, Ronald Rogowski (Yayınlayan) *New Nationalisms of the Developed West*, James Rosenau: *Turbulence in World Politics. A Theory of Change and Continuity*, Dünya Politikalarında Çalkantı / Kriz, Değişim ve Devamlılık Teorisi, (New York, 1990), 406.

⁵⁶ Hanns W.MAULL: *Hangi Aktörler Dünya Politikasını Etkiliyor*, Der. Karl KAISER- Hans-Peter SCHWARZ: *Yeni Yüzyılda Yeni Dünya Politikası*, Çev. Müjdat KAYAYERLİ, Simenis Yayınları, (Ankara, 2005), 310.

⁵⁷ Pierre HASSNER: *Milli Devlet-Milliyetçilik-Kimlik Tespiti*, Der. Karl KAISER- Hans-Peter SCHWARZ: *Yeni Yüzyılda Yeni Dünya Politikası*, Çev. Müjdat KAYAYERLİ, Simenis Yayınları, (Ankara, 2005), 94.

ilişkin birbiriyle çelişkili durumları nasıl dengeleyeceğine bağlı olacaktır. Olumlu yaklaşımlara göre; küreselleşme, ulus-devleti aşındırarak veya sınırlandırarak farklılıkların gerek ulusal, gerekse küresel ölçekte temsiline imkân vermektedir. Bu ise, küresel ölçekte hem demokrasi anlayışının gelişmesine, hem de kültürlerin ve toplumların küresel arenada buluşmasına ve kaynaşmasına olanak verecektir.

Olumlu yaklaşımlar, heterojenlik kavramını özellikle yerellik, insan hakları, demokrasi bağlamında merkeze alarak; ulus-devletin bu homojenliği sağlamak için bastırıldığı veya ikinci plana attığı etnik/dinsel/cinsel/alt kimlikler olarak benimsenen heterojen kimliklerin küreselleşme süreci ile birlikte artık temsil edileceğini savunmaktadır. Küreselleşme bu homojen kurguyu zayıflattığı için ilerici bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bu yaklaşımın temsilcileri küreselleşme sürecini tanımlamada mozaik, melezeleşme, eklemleme gibi kavramlar geliştirmiştir⁵⁸.

Öte yandan, küreselleşme sürecinde demokrasi ve insan hakları insanlara ve toplumlara bir hedef olarak sunulmaktadır. Bu hedef; "ülkelerin ekonomik kalkınmasını, dünyanın her köşesinde bireylerin karar süreçlerine daha fazla katılımını, çoğulcu politikalar talep eden yeni bir orta sınıf yaratılmasını ve liberal demokrasilerde kişi başına yıllık ulusal gelirin 15,000 doların üzerinde olmasını"⁵⁹ öngörmektedir. Belirlenen bu yüksek çıta pratikte; mikro milliyetçilik ve mikro dincilik akımlarını körüklemekte, herkese otonom veya özerk bir yapı önermekte ve sonuçta ulus-devlet yapısını tehdit eden etnik ve dinsel çatışmalara kaynak oluşturmaktadır.

Demokrasinin ve demokratik hakların gündeme getirilmesi, azınlık haklarını, farklı kimliklerin kendilerini ifade edebilmelerini ve kültürlerini koruma isteklerini ilgili ülkelerin siyasal sorunlarının arasına sokmaktadır. Ekonomik anlamda gelişmemiş olan bu ülkelerde, genellikle etnik ve dinsel ayrılıkçı hareketler kendilerine geniş destek bulabilmekte olduklarından devletin de yumuşak karnını oluşturmaktadırlar⁶⁰. Sonuç olarak, küreselleşme ile birlikte ulus ötesi sosyal ve dini hareketler ulusal güvenliğe meydan okumaktadır. Ulusal birlik; etnik ve dinsel çeşitlilik ve devletten özerklik taleplerinin tehdidi altındadır.

b. Post-Modern Avrupa Birliği'nde Ulusal Kimlik, Millet Ve Milliyetçilik Anlayışı:

Post-modern uluslararası ilişkiler kuramı kültür kuramsallaştırmasını imleme pratiği olarak kullanarak kuramın kültürel açıdan öznelci işleyişi çözmeye, cinsiyet, ırk, etnisite gibi marjinalleştirilmiş ve ötekileştirme sürecine tabi kılınmış olan kimliklere ses vermeye çalışır ve farklılığın tanınmasına ve farklılığa kaşı duyarlı olmaya dayanan yeni bir görüşü temsil eder⁶¹. Post-modernistler için "kimlik" sabit bir tanıma sahip değildir yani kazanılabilir veya edinilebilir (performative) bir olgudur. **Ulusal kimlik, ulusal sınır, ulusal bir ordu, ulusal bir ekonomi ve ulusal demokratik kurumlar artık ulusal olma niteliğini yitirmektedir.**

AB üyelik süreci içerisinde ulusal kimliğin ne şekilde bir statüye dönüşeceği AB dışında da ulusal kimlik konusunda yüzyıl boyunca yaşanacak trendlere önemli bir örnek teşkil edecektir. AB Anayasası'nın "ulusal kimlik" kapsamındaki ilgili maddeleri şöyle demektedir⁶²;

Madde 5: (Birlik ve üye ülkeler arasındaki ilişki).

Paragraf 1: Birlik, bölgesel ve yerel özerk idareler dâhil olmak üzere, üye devletlerin siyasi ve anayasal yapılarının özünde var olan ulusal kimliklerine saygı gösterir. Ülkenin toprak bütünlüğünün garanti altına alınması ile hukuk ve düzeninin korunması ve iç güvenliğin sağlanmasını da içeren ülke işlevlerine saygı gösterir.

Madde 8: (Birlik vatandaşlığı).

Paragraf 1: Üye devletlerden herhangi birinin yurttaşları, Birlik'in vatandaşlarıdır. Birlik vatandaşlığı ulusal vatandaşlığa ilavedir, onun yerini alamaz.

Paragraf 2: Birlik vatandaşları, Anayasa'da belirtilen haklardan yararlanırlar ve ödevlerden sorumludurlar. Birlik vatandaşları;

- *Üye devletlerin topraklarında serbestçe hareket ve ikamet etme hakkına sahiplerdir;*
- *İkamet ettikleri üye ülkede, o ülkenin yurttaşlarıyla aynı koşullar altında Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ve belediye seçimlerinde oy verme ve aday olma hakkına sahiplerdir.*

⁵⁸ Y.Furkan ŞEN: a.g.e., (2004), 197

⁵⁹ Thomas FREDMAN: *Küreselleşmenin Geleceği (Lexus ve Zeytin Ağacı)*, 2. Baskı, Boyner Yayıncılık, (Nisan, 2002), 193.

⁶⁰ Engin YILDIZOĞLU: a.g.e., 1996), 165

⁶¹ E. Fuat KEYMAN: a.g.e., (2000), 233.

⁶² Web Sitesi: <http://www.abhaber.com/ayhansimsek/ABAnayasaTaslak.pdf>.

AB Anayasası'nın bütünü ele alındığında AB'nin üye ülkelerin kültür, dil ve ulusal kimliklerini tanımakla beraber, AB değerlerinin, ortak mirasının ve kimliğinin dünyanın geri kalanına yayılmasını (Md. 4 ve 18) görev edindiği görülmektedir. Bu olgu AB dışında olduğu kadar üyeler arasında da çatışma riski doğurabilir. Üyeler arası işbirliğinin bile kısıtlı olduğu AB içinde çatışma çıktığında ulusal çıkarlar, değerler ve kimliklerin ne olacağı belli değildir⁶³. Ulusların yerel ve özel çıkarlarının korunması ve ifade edilmesi boşluktur. Seçimler için bireylerin vatandaşlık veya daimi ikametgâh durumu milliyetin önüne geçmektedir.

Mevcut AB anlaşmaları hem ulusal kimliklere arka çıkmakta hem de çoklu kimliklerin önünü açmaktadır. Avrupa kimliği konusundaki bazı görüşler AB'nin ulus-devletler ve ulusal kimlikleri destekleyen bir çerçeve oluşturduğu inancındadır. İki kimliğin bir arada yaşaması ideal bir çözüm gibi gözükmemektedir. Avrupa kimliğini analiz eden yorumcular genellikle şu temel konular üzerinde fikir birliğine sahiptir⁶⁴;

- *Avrupa kimliği köklerini paylaşılan ortak tarihten almaktadır. Bu ise çeşitli uygarlıkların etkileşimi süreci sonunda evrimleşen "Avrupa fikri" ile temsil edilmektedir.*

- *Avrupa uygarlığı konsepti ile Yunan ve Roma bu yana sürekli gelişen Avrupalı değerleri anlaşılmaktadır.*

- *Avrupalıların çoğu Latin dilinin merkezde olduğu, reform ve aydınlanma çağı ile bugüne gelen hümanizm, laiklik, evrensellik, ulusçuluk, haklar ve bireycilik gibi ortak değerleri yansıtan bir kültürü paylaşmaktadır.*

Ortak bir kanı olarak, AB'nin gelecekte (ne ulus-devlet ne de devlet üstü niteliği olmayan) özel bir kurumsal kimliği kendi vatandaşlarının değerlerine katması gerektiğine inanılmaktadır. Çünkü böyle bir özel kimliğin olmaması halinde vatandaşların ulusal kimliklerine geri döneceğinden ve bunun da yapı ve değerlerde kaymalara yol açacağından endişe edilmektedir⁶⁵. Bununla beraber hala çok kuvvetli olan ulusal kimlikleri nasıl törpüleneceği belirsizdir. Yapılan araştırmalar, AB Anayasasını reddeden Fransız referandumunda hayır oylarının % 19'unun ulusal kimliğe yönelik tehdit algılamasından kaynaklandığını göstermiştir. Hollanda referandumunda ise bu oran % 26'ya çıkmıştır.

AB anlayışı ile **toplu kimlik** geliştirilirken kişisel gelişim ve kişisel tüketim giderek daha fazla insan hayatının merkezi haline getirilmektedir. Bundan sonraki ana problem sahalarından biri sadece yeni üyeler için değil, eski üyeler için de ulusal çıkar dâhilinde nüfusun refahını sağlarken ulusal kimliğin nasıl korunacağıdır. Ulusal kimlik ve ulusal çıkar arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Ulusal kimlik ortak tarihin geçmişin, kültürün, değerlerin, inançların farkında olmaktır. Ulusal çıkar ise bu kimliği koruyacak, muhafaza edecek ve ortaya koyacak ihtiyaçlar ve isteklerin açık bir şekilde ifade edilebilmesidir.

AB anlayışı içerisinde ulusal çıkarlar tanımlanırken milliyetçiliğin nasıl reddedileceği, cevabı hala araştırılan bir sorudur. Bunun ilk cevabı bir ülkede yaşayan vatandaşların çıkarlarının genelleştirilerek, bireylerin tek bir ulusun üyesi olmak yerine bir ülkenin daimi vatandaşı olarak görülmesidir. Ancak ülkedeki yasa, iş, ekoloji, sosyal çevre imkanlarından yararlanacak kişiler sadece daimi vatandaşlar ile sınırlı olmayacak, vatandaş olmayanlar ve ülkede ikamet eden diğer kişi ve şirketlerde yasalar ölçüsünde imkanlardan istifade edecektir. Buradaki temel anlayış ulusal çıkarın kökeninde kan bağı olan değil ikamet eden kişinin ulusal düzeyde temel birey olmasıdır⁶⁶. Bununla beraber sosyal yapıya yeni katılanlar ile eskiler arasında oluşacak kültür baskısı, yaşam alanlarının ve kurumların harmonisi ülkelerin toplum istikrarının parametreleri olacaktır.

c. Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışının Avrupa Birliği Vizyonu ile Karşılaştırılması:

Atatürk'ün millet anlayışı da bugün bilimselliği kabul edilmiş olan sübjektif veya kültürel millet anlayışına uygun düşmektedir. Atatürk'ün şu sözleri bu anlayışı teyit etmektedir; "*Bir harstan (kültürden) olan insanlardan mürekkep cemiyete millet denir, dersek millet in en kısa tarifini yapmış oluruz.*"⁶⁷ Millet in çağdaş düşüncelere uygun bilimsel bir tanımını yapma gereği duyan Atatürk, daha geniş bir biçimde milleti şu şekilde açıklamaktadır⁶⁸; "(1) *Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan;* (2) *Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan;* (3) *Ve sahip olunan mirasın*

⁶³ Franjo STIBLAR: : a.g.e., (2005), 16.

⁶⁴ Douglas ALEXANDER: *Europe In A Global Age*, Foreign Policy Centre, (London, Oct 2005), 35-36.

⁶⁵ Douglas ALEXANDER: a.g.e., (2005), 37.

⁶⁶ Franjo STIBLAR: a.g.e., (2005), 9-10.

⁶⁷ A. Afet İNAN: a.g.e., (1969), 18-25.

⁶⁸ A. MUMCU, E. ÖZBUDUN, T. FEYZİOĞLU, Y. ÜLKEN, İ.A. ÇUBUKÇU: a.g.e., (1997), 47.

muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir.”

Atatürk'ün tümüyle subjektif unsurları içeren bu genel millet tanımı yanına Türk milletinin oluşumunda etkili olduğu görülen tabii ve tarihi olguları şu şekilde sıralamaktadır. “(1) Siyasi varlıkta birlik, (2) Dil birliği, (3) Yurt birliği, (4) Irk ve menşe birliği, (5) Tarihi karabet (akrabalık), (6) Ahlaki karabet.” Görüldüğü gibi Atatürk Türk milletinin oluşumunda etkili olan unsurlar arasında din birliğini saymamıştır. Atatürk, milletin yapıcı unsuru olarak Türk Diline önem ve değer vermekte, Türk Dilini Türk Milliyeti için mukaddes bir hazine saymaktadır⁶⁹. Irk ve menşe (köken) birliği ise sarf ırk teorisi ve ırkçı millet anlayışını kastetmemektedir. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı laik ve ırkçılığa karşıdır. Nitekim Atatürk; “Bugün içimizde bulunan Hıristiyan, Musevi vatandaşlar, mukadderat ve talihlerini Türk milliyetine vicdani arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle yabancı nazariyle bakmak, medeni Türk milletinin asil ahlakından beklenebilir mi?” demektedir⁷⁰.

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı milliyetçiliği reddeden alkımlara karşıdır. Atatürk'ün şu sözleri bugünkü ulusalcılık (milliyetçilik) anlayışını modası geçmiş gibi gösterenlere iyi bir cevaptır. “Bilirsiniz ki, milliyet kuramını, milliyet ülküsünü çözüp dağıtmaya çalışan kuramların dünya üzerinde tatbik kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar, hadiseler ve gözlemler insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet ilkesi aleyhindeki büyük ölçüde fiili tecrübelerle rağmen yine milliyet hissini öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir.”⁷¹

Milliyetçilik devletlerin ve uluslararası sistemin moral temelidir. Atatürk, bunu şu sözlerle vurgulamaktadır; “Bilelim ki milli benliğini bulmayan milletler başka milletlerin şiarıdır (avidir)”⁷². Bugün AB içerisindeki çekişmelerden de anlaşılacağı gibi gelecekte ne tür bir küresel veya bölgesel düzen kurulursa kurulsun hiçbir ülke ne ulusal çıkarlarından ne de millet olma bilinci, kimliği ve kültüründen asla vazgeçmeyecektir. Çünkü milliyetçilik tüm insanlığa şu vazgeçilmez hizmetleri sunmaktadır⁷³; (1) İnsanlık doğal olarak milletlere bölünmüştür. (2) Her millet kendi özel karakterine sahiptir. (3) Tüm politik güçün kaynağı millettir. (4) Özgürlük ve kendini ifade etme dışında insanlar bir millet ile tanımlanmalıdır. (5) Milletler ancak kendi devletleri içinde tatmin olabilir. (6) Ulus-devlete sadakat diğer sadakatleri çeker. (7) Global özgürlük ve uyumun temel şartı ulus-devletin güçlendirilmesidir.

Türk milliyetçiliği başka milletlerinin haklarına saygı gösteren, realist, yapıcı ve yaratıcı bir milliyetçiliktir. Atatürkçü düşünce sistemine göre; “Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve milletlerarası temas ve ilişkilerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla bir uyum içinde yürümekle beraber, Türk toplumunun özel karakterini ve başlı başına bağımsız kimliğini korumaktır.”⁷⁴ Milletler, milletler topluluğunda ayrı ayrı, kendi kendine bir bütün olan organizmalardır. Atatürk'e göre; “Türkiye Cumhuriyeti, Türklüğün biricik bağımsız devletidir ve her zaman güçlü ve kuvvetli olması gerekmektedir. Böyle olunca dünyanın şurasında burasında yaşamak zorunda kalan soydaşları için en büyük teminat olma özelliğini sürdürebilecektir.”⁷⁵

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, hem çağdaşlaşmayı ve uygarlığı, hem de kendi benliğimize ve kişiliğimize sahip çıkmamızı gerektirir. Atatürk'ü örnek alan hiç kimse, milli birlik ve bütünlüğümüzü tehlikeye düşüren hiçbir davranışı destekleyemez⁷⁶. Atatürk'ün izinde olan her Türk milliyetçisi, Türk milletinin bağımsızlığını, hürriyetini, bütünlüğünü korumayı, onu durmadan güçlendirip yüceltmek için çalışmayı kutsal bir görev sayar. “Ne mutlu Türküm diyene!..” inancıyla yetişecek kuşaklar, onun ilkelerinden güç alarak, bu Cumhuriyeti yüceltecek ve yaşatacaklardır.

d. Post-Modern Milliyetçilik Anlayışı ve Türkiye:

Post-modern düşünce paralelinde ülkemizde işlenen görüşlerden bazıları şöyledir;

- Post-modernizm; söylemlerin, kimliklerin ve kültürlerin çoğulluğunu temel alır. Öteki'nin gündeme getirdiği sorunlar temelinde kendini yeniden kurmayı ve kimlik/farklılığı Öteki'nin

⁶⁹ Hamza EROĞLU: a.g.e., (1981), 71.

⁷⁰ Genkur.Bşk.lığı: Atatürkçülük (Üçüncü Kitap), Genkur.Basımevi, (Ankara, 1982), 33.

⁷¹ Nimet UNAN. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, Türk İnkılap Enstitüsü Yayınları: I, İkinci Basım, (Ankara, 1959), 143. Aktaran: Utkan KOCATÜRK: Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Atatürk Araştırma Merkezi, (Ankara, 1999), 214.

⁷² Nimet UNAN. a.g.e., (1999), 207.

⁷³ A.SMITH: *Theories of Nationalism*, 2 nd. Ed. Duckworth, (London, 1983), 21.

⁷⁴ Hikmet BAYUR: Belleten, Türk Tarih Kurumu, Cilt XXXII, No.128, (Ankara, 1968), 557. Aktaran: Gnkur.Bşk.lığı: a.g.e., (1983), 28.

⁷⁵ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü: Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, (1952), 11. Aktaran: Mustafa KESKİN: *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi, (Ankara, 1999), 104.

⁷⁶ Turhan FEYZİOĞLU: *Atatürk ve Milliyetçilik*, Atatürkçü Düşünce El Kitabı, Atatürk Araştırma Merkezi, (Ankara, 1995), 88.

gözüyle görmeyi esas alır. Öteki'nin konuşmasına izin vermek ve Öteki'yi dinlemek temel bir zorunluluktur⁷⁷.

- AB'nin kapısı milliyet, devlet, din vb. gibi köhne eleştirel bagajlarla zorlanmamalı. AB, bunların hiç değılse bir kısmını aşmaya çalışıyor, bu konuda örneğin Türkiye'den öğreneceğı pek bir şey yok kocamış Avrupa'nın. Türkiye gibi ülkelerin AB'ye katkısı ancak evrensel, barışçıl, eşitlikçi vb. değerler yönünde onu daha ileriye itmek olabilir⁷⁸.

- Günümüzde milliyetçilik, kaybedenlerin ideolojisi haline geldi. Özellikle küresel ekonomiye sıçramanın başarısız olduğu otoriter toplumlarda, açık toplumun düşmanları tarafından statükonun korunması için kullanılıyor. Kaybedenlerin ideolojisi olarak milliyetçilik, ulusal duygular anlamına geliyor ve saldırgan bir şekilde, farklı düşünenleri hedef alıyor⁷⁹.

- Türkiye bugün temel bir kararın, kaderini belirleyecek bir yol ayrımının öncesinde bulunuyor. Bu ülke, Yugoslavya'nın on sene önceki haline mi dönecek? Yani, demagoglar ve bugün Uluslararası Mahkeme önünde yanlış siyasetleri yüzünden hesap vermekte olan tarih önünde kaybetmişlerin, efsane portreleriyle yanlış yola sürükledikleri bir ülke mi olacak? Yoksa farklı düşünebilme özgürlüğünün ve demokrasinin sadece kağıt üzerinde kalmayıp, gerçekten izin verilip uygulanmasına hazır bir Avrupa ülkesine mi dönüşecek?

- Türkiye'de ulusal çıkar denilen şey biraz eşilince altından ulusalcıları çıkarı çıkıyor. Günümüzde bir ulus için daha fazla demokrasi, daha çok hak ve özgürlükten iyi bir 'çıkart' yok⁸⁰.

Türkiye'deki post-modernistler, sık sık ulusalcı olarak adlandırdığı kesimleri milliyetçilik ile suçlamaktadır. Milliyetçilik, post-modern sosyal değışime bir tepki olarak düşünölmektedir. Milliyetçiliğın karşısında olan post-modernler; uluslararası hukuk, uluslararası barış ve güvenliğın muhafazası, paylaşılan refah, ekonomik entegrasyon, göç, seyahat ve turizm, yurtdışında çalışma, global tehditler, dünyaya yayılmış iletişim, ekonomik egemenliğın sona erdiği gibi olguların küreselleşme içerisindeki rolüne dikkat çekmektedir. Post-modernlere göre milliyetçiliğı destekleyenler; yabancı yatırımlar üzerinde kontrolün kaybedileceğı, göç düşmanlığı, işsizlik korkusu, ulusüstü kurumlara kızgınlık, yabancı kültürleri sevmeme, terörizm ve bozgunculuk korkusu, global medyaya düşmanlık, bağlantılı olmamanın çekiciliğı gibi faktörlerden etkilenmektedir⁸¹.

Post-modern düşüncenin veya bu düşüncenin paralelinde hareket edenlerin Türkiye'de önemli bir kavram kargaşasına yol açtıklarını hatta bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde dezenformasyon kaynağı olduklarını söylemeliyiz. Çünkü varlığımızın temeli olan devletin kimliğı, güvenliğı, çıkarları ve egemenliğı ile ilgili düşüncelerin köhnemiş olduğı; devlet ve milliyetçilik duygusuna takılıp kalmamak; küreselleşme olgusu içerisinde bu kavramları aşarak daha barışçıl ve eşit bir dünya düzenine yol alacağımız düşüncesine inanmak arkasında başka bir kasıtta yoksa saflıktan başka bir şey değıildir.

4. Sonuç:

21 nci Yüzyılın başındaki veriler ulus-devletlerin gittikçe artan bir şekilde değıişime girdiğini, gücünü kullanmakta oldukça sınırlandırıldığını ve egemenliğın gittikçe daha çok ulus-devlet yapısı dışındaki iç ve dış yapılara kaydığını göstermektedir. Ülkelerin güç politikalarının yavaş yavaş yok olması en güçlü temsilcilerinin de dâhil olduğı ulus-devlet sisteminin değıişmekte olduğunun önemli ve açık bir kanıtıdır. Bununla beraber bir ulus-devlet ancak bir güç politikası uygulayabilirse egemen ve tam bağımsız sayılabilir ve bu olgu; ülkenin ulusal çıkarlarını elde edebilme ve büyük bir devlet olma yönünde mutlaka elde bulundurması gereken niteliğidir. Diğere bir deyişle güç kullanmaya istekli olur ve birçok kayıp vermeye razı olursa, küçük düşürölmeyi reddederse ve saygı uyandırırsa büyük bir devlet olur⁸².

Türkiye'nin AB üyeliğinin ülkeye olabilecek güvenlik yansımaları konusunda derin kuşku bulmaktadır. Türkiye, Batılı çıkarların yoğun olduğı hassas bir coğrafyada gereğinden fazla büyük ve güçlü, kontrol edilmesi ve ufulanması gereken bir güç merkezi olarak görölmektedir. Nitekim AB üyelik süreci Türkiye'nin güvenlik gündeminde; Kıbrıs, Ege, üniter yapı, Yunanlıların eski Bizans canlandırma arayışları, Ermeni iddiaları, tam bağımsızlık ve egemenliğın korunması gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Türkiye'nin ulus devlet yapısı ve ülke bütünlüğünü korunmasını giderek güçleşir hale getirecek riskler taşıırken, Türkiye ne dışlanan ne de tam bir üye veya ortak olarak görölmektedir.

⁷⁷ E. Fuat KEYMAN: a.g.e., (2000), 190-200.

⁷⁸ Taha PARLA: *AB Anayasası Üzerine*, Radikal İki, (03 Nisan 2005), 4.

⁷⁹ Zafer ŞENOCAK: *Kaybedenlerin İdeolojisi*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, (26 Nisan 2005).

⁸⁰ Mustafa AKYOL: *Ulusalcılarımızın Çıkarları*, Radikal Gazetesi, (30 Eylül 2005), 9.

⁸¹ John BAYLIS, Steve SMITH: a.g.e., (2005), 523.

⁸² Oswaldo De RIVERO: *Kalkınma Efsanesi*, Çitlembik Yayınları, Çev. Ömer KARAKURT, (İstanbul, 2003), 34-35.

AB üyeliği taraftarlarının en önemli argumanı; üyeliğin, Türkiye'yi insan hakları ve demokrasi alanında geliştireceği ve eğiteceği düşüncesidir. Bu anlayışa göre; Türkiye'nin tam demokratik ve modern anlamda bir devlet olması AB'ye girmekle mümkün olacaktır. Ancak AB'nin demokratikleşme ve insan hakları adına öne sürdüğü koşullar kendi ülkelerinde uygulamadıkları, Sevr'i hortlatacak bir anlayışa sahiptir. AB'nin demokrasi, kültür ve eşitlik anlayışı Türkiye'nin üniter yapısının kaldırabileceği türden değildir⁸³. Hıristiyan kulübü olma anlayışını büyük ölçüde koruyan AB içindeki Türkiye, tarihsel olarak "öteki" olmaya devam edecektir.

Türkiye'nin bölgesel ve küresel rolü, kökünü kendi iç sorunlarından alan iki temel dengeleyici hususla belirlenecektir. Birincisi, Atatürk'ün mirasını laik bir Avrupa devletine dönüştürmek için yaptığı çabaların nasıl bir sonuç vereceği ve Türkiye'nin alacağı konumla ilgilidir. Bu süreç içerisinde İslamcı akımların ve irticanın da güvenlik gündeminden çıkıp, bertaraf edilmesi önemli bir beklentidir. İkincisi ise Güneydoğu meselesidir. Bu meselenin çözümü sadece etnik değil ve din meselesi ile birlikte ülke kimliğinin yerine oturması anlamına gelecektir. Bu meselelerin çözümsüzlüğü sürdükçe, bölgesel model olarak yapıcı rolüne rağmen Türkiye, bölgenin etnik ve dini temel ikilemlerinin çok önemli bir parçası haline gelmeye meyilli durumdadır⁸⁴.

Türk coğrafyasının, Türk tarihinin, Türk kültürünün özellikleri Türkiye'ye başka hiçbir ülkeye nasip olmayacak kadar çok seçenek sunmaktadır. Türkiye'nin önündeki stratejik seçenekler ile ilgili pek çok öngörü bulunmaktadır⁸⁵. Bazı düşünürlere göre karşı karşıya bulunduğumuz durum iki seçeneklidir⁸⁶; (1) Türkiye'nin AB üyesi (eyaleti) olması, (2) Atatürk'ün kurduğu tam bağımsız, kayıtsız şartsız millet egemenliğine dayalı ulusal Türk Devletinin korunması. AB üyeliğimiz katılım Ortaklığı belgesinin tuzaklarını kabullenmemiz ve büyük ölçüde Atatürkçülüğün sonu anlamına gelmektedir. Bu görüşleri destekleyen pek çok arguman bulunmakla birlikte, gene de Türkiye'nin AB üyeliğine daha az şüpheli ve olumlu yönleri ile de bakmak gereklidir.

Atatürk Avrupalılaşmayı değil çağdaşlaşmayı öngörmüştür. Avrupa ile entegrasyon Atatürkçü düşünce ile tam olarak bağlaştığı söylenemez. AB üyeliği post-modern demokratların elinde sadece Atatürkçülüğün sonunu değil, Türkiye'nin de sonunun başlangıcını getirebilir. Aşağıdaki tablo da Avrupa Birliği idealleri ile Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin esasları; bu makale boyunca ele alınan çağdaşlaşma post-modern görüşler ve küreselleşme kapsamında uyumlu ve sorunlu alanlar olarak özetlenmiştir. AB üyesi bir Türkiye, eğer AB içinde eşit ve ulusal çıkarlarını koruyabilecek bir statü istiyorsa öngörülen sorunlu alanları aşacak tedbir ve yöntemleri geliştirmelidir.

AB üyesi olmuş Türkiye, Avrupalı ortakları ile birlikte; ulusal duygular ile Avrupalı olmayı, bağımsız hareket edebilmek ile uluslararası yönetişime uymayı, geçmişten gurur duymak ile daha küresel bir geleceğe doğru ilerlemeyi doğru bir denge içinde birleştirebilecektir. Türkiye, uzun zamandır istediği ulusal güvenlik ve refah düzeyine tam olarak ulaşmak için Avrupa'nın sunduğu çerçeveye ihtiyaç duymaktadır⁸⁷. Bu kapsamda, Türkiye; ulus-devlet yapısını yeniden yapılanmaya, rollerini yeniden belirlemeye, ulusal güvenlik konusunda yeni yöntem ve vasıtalara ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye, diğer uygar ülkeler gibi çağın gereklerine uyacak, çağın ortak değerlerini, AB ile bütünleşme hedefini benimseyecek ve insanlarına çağın gerektirdiği hak ve olanakları sunmakta diğerlerinden geri kalmayacaktır. Ancak çağdaşlık, ulus-devlet anlayışından, ulusal birlikten, bütünlükten, ulusal çıkarlardan fedakârlık anlamına gelmemeli, Türkiye masum gibi gözükken değerler arkasında diğer ülkelerin güdümüne sokulmamalıdır⁸⁸. İzlememiz gereken yol hep ve bugün çok daha fazla bir biçimde Atatürkçü düşüncedir.

TEMEL PARAMETRELER	AVRUPA BİRLİĞİ DEĞERLERİ & ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ	
	UYUMLU	SORUNLU
Modernleşme	▪ Akılcılık, Bilim ve Fen,	▪ (Tek) Batı Tipi Dünya Uygarlığı,

⁸³ Yılmaz TEZKAN: *Jeopolitikten Milli Güvenliğe*, Ülke Kitapları, (Ankara, 2005), 102-103.

⁸⁴ Zbigniew BRZEZINSKI: *Tercih*, Çev. Cem KÜÇÜK, İnkılap Kitabevi, (İstanbul, 2004), 87.

⁸⁵ Yılmaz TEZKAN: a.g.e., (2005), 96. Tezkan bu siyasi seçenekleri aşağıdaki beş ana başlık altında toplamaktadır; (1) Avrupa Birliği'ne üye olmak, (2) Avrupa Birliği'ne özel statü ile eklenmek, (3) ABD ile stratejik ortaklık, (4) Avrasya Birliği'ne katılmak, (5) Küresel/Bölgesel güç olmak.

⁸⁶ Suat İLHAN: *Avrupa Birliği'ne Neden Hayır?*, Ötüken Neşriyat A.Ş., (İstanbul, 2002), 30.

⁸⁷ Kemal DERVİŞ, Daniel GROS, Michael EMERSON, Sinan ÜLGEN: a.g.e., (Aralık 2004), 19.

⁸⁸ Onur ÖYMEN: a.g.e., (2005). 470.

(Çağdaşlaşma)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Demokrasi & İnsan Hakları, ▪ Laiklik, ▪ Çağdaş Teknoloji ve Değerlerin Adaptesi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avrupalılaşmak, ▪ Taklitçilik, ▪ Ulusal Özelliklere (Din, Kültür, Sosyal Vasıflar vb.) Uygunluk.
Post-Modern Düşünce & Ulus-Devlet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bireyi Merkeze Koymak, ▪ Çok Merkezli Dünya, ▪ Devlet Dışı Aktörler, ▪ Uluslararası Hukuk, ▪ Açık & Sivil Toplum, ▪ Diğer Ülkeler İle Eşitliğe Dayanan Dostluk, İşbirliği ve İttifaklar, ▪ Ulusaşan Tehditlerle Birlikte Mücadele. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Federal / Ulus üstü Yönetim, ▪ Ulusal Egemenlik ve Tam Bağımsızlığın Aşınması, ▪ Ulusal Güvenlik ve Çıkar, ▪ Kendi Gücümüze Dayanmak, ▪ Ulusal Sınırlar İçinde Kalmak, ▪ Ulusal Güç Uygulamaları. ▪ İç İşlerine Müdahale, ▪ Ulusal Hukukun İnkincilliği. ▪ Otonom & Özerk Yönetimler,
Post-Modern Düşünce & Kimlik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ötekinin Hakları, ▪ (Etnik/Dini) Azınlık Hakları, ▪ Bireysel ve Bölgesel Farklılıkların Giderilmesi, ▪ Eşitlik, ▪ Özel Yaşamın Dokunulmazlığı, ▪ Mülkiyet Hakları, ▪ Evrensel ve Barışçı Değerler. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ulusal Birlik & Bütünlük, ▪ Ulusalçılık & Milliyetçiliğin Reddi, ▪ Ulus Kimliğinin Kaybolması, ▪ Sübjektif Kimliklerin Adaptesi, ▪ Ortak Kimlik, Alt Kimlik, ▪ Azınlık Olarak Nitelendirilen Kesimlere İstenen İmtiyazlar, ▪ Ana Dil Dışındaki Dillerde Eğitim ve Yayın.
Küreselleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Katılımcı, Çoğulcu Politika, ▪ Özel Teşebbüsü Esas Tutmak, ▪ Serbest Piyasa, ▪ Yabancılara Açık Olmak, ▪ Diğer Ülkeler İle Kaynak & Servet Paylaşımı, ▪ Karşılıklı Bağımlılık, ▪ Ekonomik Entegrasyon, ▪ Küresel Ulaşım & İletişim, ▪ Kültürler Arası Diyalog. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uluslararası Kurumların Reform İstekleri, ▪ Kamu Harcamalarının Dışarıdan Kontrolü, ▪ Ulusal Kaynaklar Üzerinde Yabancı Kontrolü, ▪ Yabancılara ve Yabancı Sermayeye Tanınan İmtiyazlar, ▪ Misyonerlik, ▪ Heterojen (Mozaik, Melez) Kimlik, Eklemlenme.

Tablo : Avrupa Birliği Değerleri Ve Atatürkçü Düşünce Sistemi

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- BAYLIS John, SMITH Steve: The Globalization of World Politics, An Introduction to International Studies, Third Ed. Oxford University Press, (New York, 2005).
- BAYUR Hikmet: Belleten, Türk Tarih Kurumu, Cilt XXXII, No.128, (Ankara, 1968).
- BOSTANOĞLU Burcu: Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası, İmge Kitabevi, (Ankara, 1999).
- BOZKURT Veysel: Küreselleşme Kavramı, Gelişimi ve Yaklaşımlar, (İstanbul, 2000)
- BRZEZINSKI Zbigniew: Tercih, Çev. Cem KÜÇÜK, İnkılap Kitabevi, (İstanbul, 2004).
- CEVİZOĞLU Hüseyin: Atatürkçü Düşünce ve Sonuçları, Türk K.K.leri Güçlendirme Vakfı Yayınları No.:1, 2. Baskı, (Ankara, 1982).
- COCHRAN Molly: Postmodernism, Ethics and International Theory, Review of International Studies, C.21, (1995).
- COOPER Robert: Ulus Devletin Çöküşü, Güncel Yayıncılık, (İstanbul, 2005).
- DERVİŞ Kemal, GROS Daniel, EMERSON Michael, ÜLGEN Sinan: Çağdaş Türkiye'nin Avrupa Dönüşümü, Çev. Entra Dil Hizmetleri, Doğan Kitapçılık, (İstanbul, Aralık 2004).
- DREZNER Daniel W.: W. Who Rules? The Regulation of Globalization. Chicago University Press, (Chicago, Nov 2004).
- EROĞLU Hamza: Atatürkçülük, Olgaç Matbaası, (Ankara, 1981).
- ESLEN Nejat: Küresel Hamleler Anahtar Stratejiler, Suat İLHAN tarafından yazılan Önsöz, Tekağaç Yayınları, (Ankara, Mart 2005).
- FEYZİOĞLU Turhan: Atatürk ve Milliyetçilik, Atatürkçü Düşünce El Kitabı, Atatürk Araştırma Merkezi, (Ankara, 1995).
- FREDMAN Thomas: Küreselleşmenin Geleceği (Lexus ve Zeytin Ağacı), 2. Baskı, Boyner Yayıncılık, (Nisan, 2002).
- Genkur.Bşk.İği: Atatürkçülük (Birinci Kitap) Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, Gnkur.Basımevi, (Ankara, 1983).
- GÜNÜĞÜR Haluk: Avrupa Topluluğu Hukuku, Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını, Bilim Serisi-1, (Ankara, 1996).
- HALL Stuart, HELD David, MCGREW Tony: Modernity And Its Futures/ Understanding Modern Societies Book IV, Cambridge University Press, (1992).
- HEPER Metin: Atatürk'te Devlet Düşüncesi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995).
- İLHAN Suat: Avrupa Birliği'ne Neden Hayır?, Ötüken Neşriyat A.Ş., (İstanbul, 2002).
- İNALCIK Halil: Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995).
- İNAN Arı: Düşünceleriyle Atatürk, Türk Tarih Kurumu, (1999, Ankara).
- İNAN Ayşe Afet: Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün El Yazıları, Türk Tarih Kurumu, (Ankara, 1969).
- KEYMAN E. Fuat: Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek, Alfa Yayınevi, (İstanbul, 2000).
- MUMCU Ahmet, ÖZBUDUN Ergün, FEYZİOĞLU Turhan, ÜLKEN Yüksel, ÇUBUKÇU İ.Agah: Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-Atatürkçülük (Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri), Yüksek Öğretim Kurulu Yayınları, IV.Baskı, (Ankara, 1997).
- NAISBITT John: Megatrendler Asya, Altın Kitaplar, Çev.Ulaş KAPLAN, (İstanbul, 1997).
- ÖYMEN Onur: Ulusal Çıkarlar: Küreselleşme Çağında Ulus Devleti Korumak, Remzi Kitabevi, (İstanbul, Ekim 2005).
- ÖZBUDUN Ergun: Atatürk ve Demokrasi, Atatürk'te Devlet Düşüncesi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını: Atatürkçü Düşünce El Kitabı, (Ankara, 1995).

PERLE Richard, FRUM David: Şeytana Son, Terörde Savaş Nasıl Kazanılır?, Truva Yayınları, (İstanbul, Temmuz 2004).

RİVERO Oswaldo De: Kalkınma Efsanesi, Çitlembik Yayınları, Çev. Ömer KARAKURT, (İstanbul, 2003).

SMITH A.: Theories of Nationalism, 2 nd. Ed. Duckworth, (London, 1983).

SOROS George: Açık Toplum, Truva Yayınları, Çev.:D.Selçuk ÖZTÜRK, (İstanbul, 2004).

STIBLAR Franjo: Preservation of National Identity and Interests in the Enlarged EU, Center for European Integration Studies, Discussion Paper C146, (Bonn, 2005).

ŞEN Y.Furkan: Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet, Yargı Yayınevi, (Ankara, 2004)

TEZKAN Yılmaz: Jeopolitikten Milli Güvenliğe, Ülke Kitapları, (Ankara, 2005).

TÜFEKÇİ Gürbüz D.: Atatürk'ün Düşünce Yapısı, TES-İŞ Federasyonu Yayını, (Ankara, 1981).

Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü: Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, (Ankara, 1952).

UNAN Nimet. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, Türk İnkılap Enstitüsü Yay.: I, İkinci Basım, (Ankara, 1959).

YILDIZOĞLU Engin: Globalleşme ve Kriz, Alan Yayıncılık, (İstanbul, 1996).

Makaleler:

AKYOL Mustafa: Ulusalçılarımızın Çıkarları, Radikal Gazetesi, (30 Eylül 2005).

ALEXANDER Douglas: Europe In A Global Age, Foreign Policy Centre, (London, Oct 2005).

AYDINLI Ersel: Küreselleşme ve Güvenlik, Avrasya Dosyası, Güvenlik Bilimleri Özel, ASAM Basım Evi, Cilt: 9, Sayı: 2, (Ankara, Yaz 2003), 45.

HASSNER Pierre: Milli Devlet-Milliyetçilik-Kimlik Tespiti, Der. K. KAISER- H.-P. SCHWARZ: Yeni Yüzyılda Yeni Dünya Politikası, Simenis Yayınları, (Ankara, 2005).

MAULL Hanns W.: Hangi Aktörler Dünya Politikasını Etkiliyor, Der. K.KAISER- H.P. SCHWARZ: Yeni Yüzyılda Yeni Dünya Politikası, Simenis Yayınları, (Ankara, 2005).

NIELSSON Gunner P.: States and Nation Groups: A Global Tasonomy, Devletleri ve Millet Grupları. Küresel Sınıflandırma, Ronald Rogowski (Yayınlayan) New Nationalisms of the Developed West, (New York, 1990) .

PARLA Taha: AB Anayasası Üzerine, Radikal İki, (03 Nisan 2005), 4.

ŞENOCAK Zafer: Kaybedenlerin İdeolojisi, Frankfurter Allgemeine Zeitung, (26 Nisan 2005).

YAŞIN Gözde Kılıç: Devlet Yöneten Olmaktan Çıkıyor, Cumhuriyet Strateji, (31 Ocak 2005).

Web Siteleri:

<http://www.abhaber.com/ayhansimsek/ABAnayasaTaslak.pdf>

(Avrupa Birliği Türk Delegasyonu): <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp>.